

**WYTYCZNE PROGRAMOWE W ZAKRESIE
KWALIFIKOWANIA WYDATKÓW
Z EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU ROZWOJU
REGIONALNEGO W RAMACH
REGIONALNEGO PROGRAMU
OPERACYJNEGO WOJEWÓDZTWA
ŚLĄSKIEGO NA LATA 2014-2020**

Katowice,
30 marca 2016 r.

Spis treści

1.	Wstęp i podstawa prawna	3
2.	Wykaz skrótów i pojęć	3
3.	Informacje podstawowe	5
4.	Zamówienia w ramach projektu	6
5.	Podmiot dokonujący wydatków kwalifikowalnych	8
6.	Przelew wierzytelności	8
7.	Zasady faktycznego poniesienia wydatku oraz wyodrębnionej ewidencji księgowej	9
8.	Szczegółowy opis kategorii wydatków oraz zasad kwalifikowalności	10
I.	Wykaz wydatków kwalifikowanych i niekwalifikowanych w ramach I osi priorytetowej	10
II.	Wykaz wydatków kwalifikowanych i niekwalifikowanych w ramach II osi priorytetowej	27
III.	Wykaz wydatków kwalifikowanych i niekwalifikowanych w ramach III osi priorytetowej	30
IV.	Wykaz wydatków kwalifikowanych i niekwalifikowanych w ramach IV osi priorytetowej	40
V.	Wykaz wydatków kwalifikowanych i niekwalifikowanych w ramach V osi priorytetowej	52
VI.	Wykaz wydatków kwalifikowanych i niekwalifikowanych w ramach VI osi priorytetowej	62
VII.	Wykaz wydatków kwalifikowanych i niekwalifikowanych w ramach X osi priorytetowej	66
VIII.	Wykaz wydatków kwalifikowanych i niekwalifikowanych w ramach XII osi priorytetowej	73
9.	Dodatkowe wydatki niekwalifikowalne, nieuregulowane w wytycznych horyzontalnych	79

Załączniki:

Załącznik nr 1. Zestawienie wszystkich dokumentów księgowych dotyczących realizowanego projektu

1. Wstęp i podstawa prawna

Niniejsze wytyczne w zakresie kwalifikowania wydatków EFRR RPO WSL 2014-2020, zwane dalej wytycznymi programowymi zostały opracowane na podstawie art. 7 ust. 1 ustawy z dnia 11 lipca 2014 r. o zasadach realizacji programów w zakresie polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2014-2020 (tekst jednolity: Dz.U. z 2016 poz. 217) , zwanej dalej „ustawą wdrożeniową”.

Niniejsze wytyczne są również zgodne z Rozporządzeniem KE nr 651/2014, Rozporządzeniem Komisji (UE) nr 1407/2013, Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 zwanym dalej rozporządzeniem ogólnym, wytycznymi w zakresie kwalifikowalności wydatków w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Funduszu Spójności na lata 2014-2020 wydanymi przez Ministra właściwego do spraw rozwoju regionalnego zwanymi dalej wytycznymi horyzontalnymi oraz innymi dokumentami obowiązującymi w omawianym zakresie.

2. Wykaz skrótów i pojęć

B+R – Prace badawczo-rozwojowe (B&R, B+R, ang. Research and Development – R&D) – działalność o charakterze naukowym lub technicznym, której celem jest zwiększenie zasobu wiedzy, w tym wiedzy o człowieku, kulturze i społeczeństwie, jak również dla znalezienia nowych zastosowań dla tej wiedzy. Działalność badawcza i rozwojowa obejmuje trzy rodzaje badań: badania podstawowe, badania przemysłowe (dawniej – stosowane), prace rozwojowe.

brownfield – obszar uprzednio wykorzystany dla celów przemysłowych, wojskowych, kolejowych, lub pegeerowskich cechujący się najczęściej pewnym stopniem (zdegradowania) zanieczyszczenia, który powinien zostać przywrócony do użytkowania poprzez nadanie nowych funkcji gospodarczych,

dokumentacja aplikacyjna – dokumentacja niezbędna do aplikowania o wsparcie w ramach RPO WSL 2014-2020 zgodnie z zasadami określonymi w ogłoszeniu o naborze wniosków.

EFRR – Europejski Funduszu Rozwoju Regionalnego

IOB – Instytucja otoczenia biznesu – należy przez to rozumieć mikro przedsiębiorcę, małego lub średniego przedsiębiorcę, a także przedsiębiorcę innego niż mikro przedsiębiorca, mały lub średni przedsiębiorca, bez względu na formę prawną, który nie działa dla zysku lub przeznacza zysk na cele statutowe i prowadzi działalność służącą tworzeniu korzystnych warunków dla rozwoju przedsiębiorczości.

IP RPO WSL – Instytucja Pośrednicząca Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego np. Śląskie Centrum Przedsiębiorczości.

ITS – Inteligentne systemy transportowe – systemy wykorzystujące technologie informacyjne i komunikacyjne w obszarze transportu drogowego, obejmującym infrastrukturę, pojazdy i jego użytkowników, a także w obszarach zarządzania ruchem i zarządzania mobilnością, oraz do interfejsów z innymi rodzajami transportu,

IZ RPO WSL – Instytucja Zarządzająca Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Śląskiego,

konkurs – postępowanie służące wybraniu do dofinansowania projektów, które spełniły kryteria wyboru projektów. (rozdz. 13 ustawy wdrożeniowej .) Wybór projektów do dofinansowania następuje w trybie konkursowym oraz pozakonkursowym. Właściwa instytucja podaje do publicznej wiadomości, w szczególności na swojej stronie internetowej oraz na portalu, ogłoszenie o konkursie, co najmniej 30 dni przed planowanym rozpoczęciem naboru wniosków o dofinansowanie projektu,

koszt nabycia nowego środka trwałego – koszty zakupu, wytworzenia, instalacji, montażu, pierwszego uruchomienia, transportu, opakowania, rozładunku, koszty sprawdzenia i przystosowania nabytego sprzętu, koszty szkolenia personelu, instruktażu, pod warunkiem, że koszty te podnoszą wartość początkową zakupionego środka trwałego w ewidencji środków trwałych beneficjenta,

KOWEziU – Krajowy Ośrodek Wspierania Edukacji Zawodowej i Ustawicznej,

małe przedsiębiorstwo – przedsiębiorstwo zatrudniające mniej niż 50 pracowników i którego roczny obrót lub całkowity bilans roczny nie przekracza 10 milionów EUR (pełną definicję zawiera załącznik nr 1 do Rozporządzenia Komisji (UE) NR 651/2014 z dnia 17 czerwca 2014 r. uznające niektóre rodzaje pomocy za zgodne z rynkiem wewnętrznym w zastosowaniu art. 107 i 108 Traktatu),

mikroprzedsiębiorstwo – przedsiębiorstwo zatrudniające mniej niż 10 pracowników i którego roczny obrót lub całkowity bilans roczny nie przekracza 2 milionów EUR (pełną definicję zawiera załącznik nr 1 do Rozporządzenia Komisji (UE) NR 651/2014 z dnia 17 czerwca 2014 r. uznające niektóre rodzaje pomocy za zgodne z rynkiem wewnętrznym w zastosowaniu art. 107 i 108 Traktatu),

MŚP – mikro, małe, średnie przedsiębiorstwo zdefiniowane w załączniku nr 1 do Rozporządzenia Komisji (UE) NR 651/2014 z dnia 17 czerwca 2014 r. uznającego niektóre rodzaje pomocy za zgodne z rynkiem wewnętrznym w zastosowaniu art. 107 i 108 Traktatu,

nabór wniosków o dofinansowanie projektu – okres składania wniosków o dofinansowanie projektu, określony w harmonogramie naborów wniosków i zgodny z regulaminem konkursu, w ramach którego prowadzony jest nabór wniosków,

nowy środek trwały – środek trwały fabrycznie nowy, wcześniej nieużytkowany (w szczególności nie był ujęty w ewidencji środków trwałych beneficjenta, sprzedawcy),

OSI – obszary strategicznej interwencji, w województwie śląskim OSI obejmuje obszar Bytomia i Radzionkowa,

pomoc de minimis – pomoc zgodna z przepisami rozporządzenia Komisji (UE) nr 1407/2013 z dnia 18 grudnia 2013 r. w sprawie stosowania art. 107 i 108 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej do pomocy de minimis (Dz. Urz. UE L 352/1 z 24 grudnia 2013) oraz z przepisami rozporządzenia Ministra Infrastruktury i Rozwoju z dnia 19 marca 2015 r. w sprawie udzielania pomocy de minimis w ramach regionalnych programów operacyjnych na lata 2014-2020 (Dz. U. z dnia 7 kwietnia 2015 r., poz. 488),

RPO WSL 2014-2020 – Regionalny Program Operacyjny Województwa Śląskiego na lata 2014-2020,

RIT – Regionalne inwestycje terytorialne – instrument rozwoju terytorialnego, w województwie śląskim określone zostały 3 Regionalne Inwestycje Terytorialne dla trzech aglomeracji subregionalnych tj. Aglomeracji Częstochowskiej, Bielskiej i Rybnickiej wraz z ich otoczeniem funkcjonalnym,

rozporządzenie KE nr 651/2014 – rozporządzenie Komisji (UE) nr 651/2014 z dnia 17 czerwca 2014 r. uznające niektóre rodzaje pomocy za zgodne z rynkiem wewnętrznym w zastosowaniu art. 107 i 108 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (Dz. Urz. UE L 187/1 z 26 czerwca 2014r.),

rozporządzenie Komisji (UE) nr 1407/2013 – rozporządzenie Komisji (UE) nr 1407/2013 z dnia 18 grudnia 2013 r. w sprawie stosowania art. 107 i 108 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej do pomocy de minimis (Dz. Urz. UE L 352/1 z 24 grudnia 2013),

rozporządzenie ogólne – Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego

oraz ustanawiające przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006 (Dz. Urz. UE L 347/320 z 20 grudnia 2013r.),

SDIP – System dynamicznej informacji pasażerskiej,

SzOOP – Szczegółowy Opis Osi Priorytetowych Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020,

środek trwały – definicja w rozumieniu z art. 3 ust. 1 pkt 15 ustawy z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości (Dz. U. z 2013 r. poz. 330, z późn. zm.), z zastrzeżeniem inwestycji, o których mowa w art. 3 ust. 1 pkt 17 tej ustawy, to rzeczowe aktywa trwałe i zrównane z nimi, o przewidywanym okresie ekonomicznej użyteczności dłuższym niż rok, kompletne, zdatne do użytku i przeznaczone na potrzeby jednostki.

średnie przedsiębiorstwo –przedsiębiorstwo, które zatrudnia mniej niż 250 pracowników i którego roczny obrót nie przekracza 50 milionów EUR a/lub całkowity bilans roczny nie przekracza 43 milionów EUR (pełną definicję zawiera załącznik nr 1 do Rozporządzenia Komisji (UE) NR 651/2014 z dnia 17 czerwca 2014 r. uznające niektóre rodzaje pomocy za zgodne z rynkiem wewnętrznym w zastosowaniu art. 107 i 108 Traktatu),

TIK – Technologie informacyjno-komunikacyjne, TIK – (ang. ICT – Information and Communications Technology); technologie pozyskiwania/produkcji, gromadzenia/przechowywania, przesyłania, przetwarzania i rozpowszechniania informacji w formie elektronicznej z wykorzystaniem technik cyfrowych i wszelkich narzędzi komunikacji elektronicznej oraz wszelkie działania związane z produkcją i wykorzystaniem urządzeń telekomunikacyjnych i informatycznych oraz usług im towarzyszących,

ustawa pzp – ustawa z dnia 29 stycznia 2004 r. Prawo zamówień publicznych (tekst jednolity: Dz. U. z 2015 poz. 2164),

ustawa wdrożeniowa – ustawa z dnia 11 lipca 2014 r. o zasadach realizacji programów w zakresie polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2014-2020 (tekst jednolity: Dz. U. z 2016 poz. 217),

wytyczne horyzontalne – wytyczne w zakresie kwalifikowalności wydatków w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Funduszu Spójności na lata 2014-2020, wydane przez Ministra właściwego do spraw rozwoju regionalnego,

wytyczne programowe – wytyczne programowe w zakresie kwalifikowania wydatków EFRR RPO WSL 2014-2020,

wytyczne programowe część ogólna – rozdziały 1-7, 9 niniejszych wytycznych,

ZIT – Zintegrowane inwestycje terytorialne - instrument rozwoju terytorialnego, obejmujący cały subregion centralny województwa śląskiego - Metropolię Górnośląską i jej otoczenie funkcjonalne.

3. Informacje podstawowe

Do oceny kwalifikowalności wydatków zastosowanie mają zasady określone w wytycznych horyzontalnych oraz w niniejszych wytycznych programowych.

Zgodnie z postanowieniami ww. wytycznych na etapie oceny wniosku o dofinansowanie dokonywana jest ocena kwalifikowalności planowanych wydatków. Przyjęcie danego projektu do realizacji i podpisanie z beneficjentem umowy o dofinansowanie nie oznacza, że wszystkie wydatki, które

beneficjent przedstawi we wniosku o płatność w trakcie realizacji projektu, zostaną poświadczone, zrefundowane lub rozliczone (w przypadku systemu zaliczkowego¹).

Dodatkowo wskazują zgodnie z postanowieniami wytycznych horyzontalnych ocena kwalifikowalności poniesionego wydatku dokonywana jest przede wszystkim w trakcie realizacji projektu poprzez weryfikację wniosków o płatność oraz w trakcie kontroli projektu. Ocena kwalifikowalności poniesionych wydatków jest prowadzona także po zakończeniu realizacji projektu w zakresie obowiązków nałożonych na beneficjenta umową o dofinansowanie oraz wynikających z przepisów prawa.

W przypadku, gdy dofinansowanie w ramach projektu stanowi pomoc publiczną, ocena kwalifikowalności projektu uwzględnia także przepisy obowiązujące wnioskodawcę w przedmiotowym zakresie (m.in. rozpoczęcie prac związanych z projektem może nastąpić po złożeniu przez Wnioskodawcę wniosku o dofinansowanie).

Szczegółowy opis kategorii wydatków kwalifikowalnych i niekwalifikowanych oraz zasady kwalifikowalności wydatków znajdują się w rozdziale 8 niniejszych wytycznych programowych.

4. Zamówienia w ramach projektu

- 1) Warunki kwalifikowalności wydatków ponoszonych przez beneficjentów RPO WSL 2014-2020, związanych z zamówieniami udzielanymi w ramach realizowanych projektów regulują wytyczne horyzontalne oraz niniejsze wytyczne programowe.
- 2) W ramach projektów realizowanych w perspektywie finansowej 2014-2020, każdy wydatek kwalifikowalny niezależnie od daty jego poniesienia, musi być poniesiony albo zgodnie z ustawą pzp i prawem unijnym w zakresie zamówień publicznych (albo zgodnie z zasadą uczciwej konkurencji/zasadą konkurencyjności, o której mowa w sekcji 6.5.3 wytycznych horyzontalnych – z zastrzeżeniem wyjątków określonych w sekcji 6.5 pkt 3) i 4) wytycznych horyzontalnych, albo zgodnie z pkt 3 niniejszego rozdziału. **Poniesienie wydatku zgodnie z zasadą uczciwej konkurencji/zasadą konkurencyjności zdefiniowaną w sekcji 6.5.3 wytycznych horyzontalnych, nie zwalnia z obowiązku stosowania ustawy pzp przez podmioty do tego zobligowane.** W sytuacji rozbieżności między prawem unijnym a prawem krajowym, prawo unijne ma pierwszeństwo przed prawem krajowym.
- 3) Dla zamówień współfinansowanych ze środków RPO WSL2014-2020 o wartości do 50 000 zł netto włącznie beneficjent jest zobowiązany do spełnienia łącznie poniższych zasad a i b²:
 - a. upublicznienia zapytania ofertowego na stronie internetowej beneficjenta lub innej powszechnie dostępnej stronie przeznaczonej do umieszczania zapytań ofertowych w celu wybrania najkorzystniejszej oferty³ (ppkt a. nie dotyczy zamówień o wartości poniżej 20 000 zł netto);
 - b. wybrania najkorzystniejszej oferty oraz poniesienia wydatku w sposób racjonalny, efektywny i przejrzysty, z zachowaniem zasad uzyskiwania najlepszych efektów z danych nakładów. Beneficjent zobowiązany jest do udokumentowania przeprowadzonego postępowania (sposobu w jaki wybrany został wykonawca/dostawca) np. notatka z rozeznania cenowego,

¹ Nie dotyczy działań wdrażanych przez Śląskie Centrum Przedsiębiorczości

² Możliwe jest niestosowanie niniejszych zasad przy udzielaniu zamówień, do których zastosowanie mają określone w ustawie Pzp przesłanki wyboru trybu negocjacji bez ogłoszenia oraz trybu zamówienia z wolnej ręki, zgodnie z *wytycznymi horyzontalnymi*.

³ Nie stoi to w sprzeczności z poinformowaniem znanych beneficjentowi wykonawców/dostawców o prowadzonym postępowaniu.

potwierdzenie rozesłania zaproszeń do składania ofert do trzech potencjalnych wykonawców, pisemne uzasadnienie wyboru oferty.

W przypadku, gdy cena najkorzystniejszej oferty przekracza kwotę 50 000 zł netto, wówczas beneficjent nie może wybrać takiej oferty, pod rygorem uznania całego wydatku za niekwalifikowalny. W tej sytuacji beneficjent powinien przeprowadzić ponowne postępowanie zgodnie z zasadami określonymi w niniejszych wytycznych.

- 4) Dla zamówień współfinansowanych ze środków RPO WSL 2014-2020 o wartości powyżej 50 000 zł netto beneficjent jest zobowiązany do stosowania procedur określonych w *wytycznych horyzontalnych*.
- 5) Dodatkowo przy udzielaniu zamówień w ramach dofinansowanych projektów (niezależnie od daty udzielenia zamówienia) wszyscy beneficjenci RPO WSL 2014-2020 zobligowani są do stosowania zasad omówionych w *Komunikacie wyjaśniającym Komisji dotyczącym prawa wspólnotowego obowiązującego w dziedzinie udzielania zamówień, które nie są lub są jedynie częściowo objęte dyrektywami w sprawie zamówień publicznych* (DZ.U.U.E C 179 z 1 sierpnia 2006), tj. swobody przepływu towarów (w rozumieniu art. 34 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, dalej TFUE), prawa przedsiębiorczości (w rozumieniu art. 49 TFUE), swobody świadczenia usług (w rozumieniu art. 56 TFUE), niedyskryminacji (w rozumieniu art. 18 TFUE), równego traktowania (por. art. 1 Protokołu (nr 26) w sprawie usług świadczonych w interesie ogólnym) i przejrzystości⁴.
- 6) Beneficjent dokumentuje wszelkie czynności i okoliczności udzielania zamówień w ramach realizowanych projektów i archiwizuje zgromadzoną dokumentację celem zachowania ścieżki audytu.
- 7) Zamówienia dodatkowe oraz uzupełniające⁵:
 - a. IZ/IP RPO WSL 2014-2020 może uznać kwalifikowalność dodatkowych/uzupełniających robót budowlanych, dostaw i usług (nieprzewidzianych we wniosku o dofinansowanie projektu), a bezpośrednio związanych z realizacją projektu.
 - b. Udzielenie zamówienia na dodatkowe/uzupełniające roboty budowlane, dostawy i usługi musi zostać przeprowadzone w zgodności z prawem polskim i unijnym, w szczególności z przepisami ustawy pzp lub zasady konkurencyjności, o której mowa w sekcji 6.5. *wytycznych horyzontalnych*.
 - c. Wydatki poniesione na dodatkowe/uzupełniające roboty budowlane, dostawy i usługi nie mogą stanowić podstawy do zwiększenia całkowitej kwoty dofinansowania projektu.
- 8) W przypadku naruszenia przez beneficjenta zasad kwalifikowalności wydatków wymienionych w niniejszych wytycznych programowych lub wytycznych horyzontalnych, IZ/IP RPO WSL uznaje całość lub część wydatków za niekwalifikowalne, zgodnie z rozporządzeniem ministra właściwego do spraw rozwoju regionalnego wydanym na podstawie art. 24 ust. 13 ustawy wdrożeniowej).

⁴ Cytując w/w Komunikat wyjaśniający Komisji: „Zasady równego traktowania i niedyskryminacji ze względu na przynależność państwową pociągają za sobą obowiązek przejrzystości, który zgodnie z orzecznictwem ETS „polega na zagwarantowaniu wszystkim potencjalnym oferentom odpowiedniego poziomu upublicznienia informacji, umożliwiającego rynkowi usług otwarcie na konkurencję oraz kontrolę bezstronności procedur przetargowych”.

⁵ Nie dotyczy działań wdrażanych przez Śląskie Centrum Przedsiębiorczości, o ile zapisy umowy o dofinansowanie nie stanowią inaczej

5. Podmiot dokonujący wydatków kwalifikowalnych

- 1) Podmiotem dokonującym wydatków kwalifikowalnych w ramach RPO WSL 2014–2020 jest beneficjent, podmiot upoważniony do ponoszenia wydatków wskazany we wniosku o dofinansowanie projektu (podmiot realizujący projekt), partner projektu zgodnie z zapisami umowy/porozumienia/decyzji o dofinansowanie.
- 2) Dopuszczalne jest ponoszenie wydatków kwalifikowalnych przez podmiot realizujący projekt, wskazany przez beneficjenta, pod warunkiem, iż jest on uwzględniony w umowie/porozumieniu/decyzji o dofinansowaniu oraz zachodzi między nimi powiązanie ustawowe lub umowne. Niezależnie od tego czy beneficjent upoważni inny podmiot do ponoszenia wydatków kwalifikowalnych, beneficjent:
 - a. ponosi wszelką odpowiedzialność za działania i zaniechania podmiotu realizującego projekt, a w przypadku stwierdzenia nieważności umowy pomiędzy beneficjentem a podmiotem realizującym projekt, lub innego równoważnego dokumentu upoważniającego podmiot do realizacji projektu, IZ/IP RPO WSL uznaje całość wydatków poniesionych na podstawie takich dokumentów za niekwalifikowalne,
 - b. zobowiązany jest do uregulowania współpracy z podmiotem realizującym projekt/partnerami poprzez umowę/porozumienia zawierające m.in. zapisy dotyczące monitorowania projektu i osiągnięcia wskaźników projektu,
 - c. pozostaje odpowiedzialny za prawidłową realizację projektu, rozliczenie, zapewnienie trwałości projektu, osiągnięcie i utrzymanie wskaźników i celów projektu oraz udokumentowanie powyższego - zgodnie z zapisami umowy/porozumienia/decyzji o dofinansowaniu,
 - d. w przypadku działań wdrażanych przez Śląskie Centrum Przedsiębiorczości pozostaje jedynym podmiotem właściwym do przedstawienia wniosków o płatność, wniosku/tabel do wniosku o dofinansowanie w celu aneksowania umowy/porozumienia/decyzji o dofinansowanie oraz otrzymywania dofinansowanie ze środków RPO WSL 2014-2020.
- 3) Do wszystkich wydatków kwalifikowalnych mają zastosowanie te same wymogi dotyczące ich ponoszenia, dokumentowania itp., bez względu na to, czy wydatek został poniesiony przez beneficjenta, czy wskazany w umowie/porozumieniu/decyzji o dofinansowaniu podmiot realizujący projekt/partnera projektu.
- 4) Jednostką realizującą projekt w imieniu jednostki samorządu terytorialnego może być jedynie zakład budżetowy, samorządowa osoba prawna lub samorządowa jednostka organizacyjna.

6. Przelew wierzytelności⁶

- 1) IZ RPO WSL w ramach realizacji projektu wyraża zgodę na dokonywanie przelewu wierzytelności (cesja wierzytelności) wynikających z tytułu umowy z zastrzeżeniem, że wierzytelność z umowy jest wierzytelnością warunkową i przysługiwać będzie cedentowi pod warunkiem realizacji przez niego wszelkich wymienionych w umowie obowiązków oraz z zastrzeżeniem skuteczności wszelkich praw dłużnika względem cedenta określonych w umowie.
- 2) Wysokość wierzytelności objętej cesją nie może być wyższa niż określana w umowie o dofinansowanie wartość dofinansowania.

⁶ Nie dotyczy działań wdrażanych przez Śląskie Centrum Przedsiębiorczości.

- 3) Zawarcie przez beneficjenta umowy cesji wierzytelności wyklucza możliwość wnioskowania o płatność zaliczkową.

7. Zasady faktycznego poniesienia wydatku oraz wyodrębnionej ewidencji księgowej

- 1) Zasady faktycznego poniesienia wydatku zostały określone w wytycznych horyzontalnych w podrozdziale 6.4 (Zasada faktycznego poniesienia wydatku) oraz w niniejszym rozdziale wytycznych programowych.
- 2) Minimalny zakres opisu dowodu księgowego, który należy umieścić na oryginale każdej faktury lub dokumencie o równoważnej wartości dowodowej wskazano w instrukcji wypełnienia wniosku o płatność.
- 3) Wszyscy beneficjenci, niezależnie od formy prowadzonej księgowości oraz terminu poniesienia wydatków, zobowiązani są do prowadzenia wyodrębnionej ewidencji księgowej dla projektu dofinansowanego w ramach RPO WSL 2014-2020.
- 4) Wydatek jest niekwalifikowalny, jeżeli nie został ujęty w wyodrębnionej ewidencji księgowej lub nie został oznaczony odpowiednim kodem księgowym lub nie został wyodrębniony zgodnie z zasadami wskazanymi w pkt od 5) do 7).
- 5) Beneficjenci prowadzący księgi rachunkowe i sporządzający sprawozdania finansowe (pełna księgowość prowadzona zgodnie z ustawą o rachunkowości):
 - a. zobowiązani są do prowadzenia wyodrębnionej ewidencji księgowej projektu w ramach już prowadzonych przez daną jednostkę ksiąg rachunkowych, poprzez wprowadzenie na potrzeby projektu odrębnych kont syntetycznych, analitycznych i pozabilansowych lub odpowiedniego kodu księgowego,
 - b. na kierowniku jednostki (beneficjencie), jako organie odpowiedzialnym za wykonanie obowiązków w zakresie rachunkowości, ciąży obowiązek ustalenia i opisanie zasad dotyczących ewidencji i rozliczania środków otrzymanych w ramach RPO WSL.
- 6) Beneficjenci, prowadzący podatkową księgę przychodów i rozchodów zobowiązani są do właściwego oznaczania w księdze przychodów i rozchodów dokumentów związanych z realizacją projektu, w sposób wykazujący jednoznaczny związek danej operacji gospodarczej z projektem finansowanym w ramach RPO WSL 2014-2020 – poprzez oznaczenie w podatkowej księdze przychodów i rozchodów w odpowiednich wierszach numeru umowy.
- 7) Beneficjenci, niezobowiązani na podstawie aktualnych przepisów do prowadzenia ewidencji księgowej zobowiązani są do prowadzenia wykazu – wyodrębnionej ewidencji dokumentów księgowych dotyczących operacji związanych z realizacją projektu, według wzoru stanowiącego Załącznik nr 1 do niniejszych wytycznych.

8. Szczegółowy opis kategorii wydatków oraz zasad kwalifikowalności

I. Wykaz wydatków kwalifikowanych i niekwalifikowanych w ramach I osi priorytetowej

Działanie 1.1 Kluczowa dla regionu infrastruktura badawcza

A. Wydatki kwalifikowalne:

W przypadku działania 1.1 Kluczowa dla regionu infrastruktura badawcza za kwalifikowalne uznaje się wszystkie wydatki niezbędne do realizacji projektu, zgodne z zasadami określonymi w części ogólnej⁷ wytycznych programowych, jak również wydatki szczegółowe wymienione poniżej w ramach następujących kategorii:

- **Wydatki związane z przygotowaniem projektu, m.in.:**
 - ekspertyzy budowlane, analizy techniczne wymagane przepisami prawa,
 - projekt budowlany, projekt wykonawczy,
 - dokumentacja aplikacyjna, przetargowa i geodezyjna (np. studium wykonalności/biznes plan lub ich elementy, program funkcjonalno-użytkowy, kosztorys inwestorski),
 - raport oddziaływania na środowisko oraz niezbędne decyzje administracyjne,
 - opłaty związane z uzyskaniem decyzji administracyjnych,
 - wydatki poniesione na instrumenty zabezpieczające realizację umowy o dofinansowanie,
 - mapy lub szkice sytuujące projektu,
 - opracowania dotyczące analizy potrzeb.
- **Usługi dot. zarządzania i nadzoru nad projektem, m.in.:**
 - inspektor nadzoru inwestorskiego,
 - inżynier kontraktu,
 - inwestor zastępczy,
 - nadzór nad projektem, np. nadzory architektoniczne, autorskie.
- **Wydatki związane z pracami budowlanymi, instalacyjnymi i adaptacyjnymi, m.in.:**
 - przygotowanie terenu pod budowę (zagospodarowanie terenu budowy wraz z budową tymczasowych obiektów),
 - roboty budowlane (materiały i roboty budowlane),
 - przebudowa/budowa infrastruktury technicznej: przewodów lub urządzeń wodociągowych, kanalizacyjnych, ciepłowniczych, elektrycznych, gazowych, telekomunikacyjnych lub włókien światłowodowych na potrzeby przebudowy/budowy,
 - prace budowlano-montażowe,
 - prace instalacyjne,
 - prace rozbiórkowe,
 - prace związane z zagospodarowaniem terenu,
 - wydatki związane z zabezpieczeniem obiektu (np. monitoring, instalacje alarmowe, przeciwpożarowe itp.) tylko jako element szerszej inwestycji,

⁷ Część ogólna wytycznych programowych – rozdziały 3-7 niniejszych wytycznych

- finansowanie infrastruktury TIK w jednostkach naukowych pod warunkiem, że infrastruktura ta jest niezbędna do realizacji projektu badawczo-rozwojowego.
- **Wydatki związane z nabyciem środków trwałych i wartości niematerialnych i prawnych, m.in.:**
 - nabycie fabrycznie nowych maszyn i urządzeń stanowiących infrastrukturę badawczą (w tym instalacja i uruchomienie),
 - nabycie fabrycznie nowej aparatury badawczej, sprzętu badawczego (w tym instalacja i uruchomienie),
 - nabycie fabrycznie nowego wyposażenia naukowego, zestawów przyrządów i innego niezbędnego wyposażenia do prowadzenia badań,
 - nabycie oprogramowania,
 - nabycie licencji na oprogramowanie.
- **Wydatki związane z zakupem nieruchomości**, zgodnie z limitem określonym w wytycznych horyzontalnych.
- **Wydatki na informację i promocję.** Koszty dot. oznaczeń, billboardów i tablic informacyjno-promocyjnych.
- **Szkolenia (w ramach cross-finansingu).** Limit wydatków w ramach cross-finansingu dla projektu został określony na poziomie max. 10% wszystkich wydatków kwalifikowanych projektu.
- **Inne koszty bezpośrednie**, których nie można zaklasyfikować do żadnej z powyższych kategorii.

B. Wydatki niekwalifikowalne:

- wydatki wskazane w rozdziale 9 niniejszych wytycznych;
- wydatki związane z akredytacją laboratoriów,
- wydatki związane z utrzymaniem infrastruktury B+R,
- wydatki związane z infrastrukturą dydaktyczną oraz infrastrukturą wykorzystywaną do świadczenia usług zdrowotnych,
- wydatki dot. regionalnych agend badawczo-rozwojowych,
- materiały i inne środki nie stanowiące środków trwałych,
- nabycie środków transportu,
- nabycie używanych środków trwałych.

Działanie 1.2 Badania Rozwój i innowacje w przedsiębiorstwach

I Typ projektu: Tworzenie lub rozwój istniejącego zaplecza badawczo-rozwojowego w przedsiębiorstwach służącego ich działalności innowacyjnej.

A. Koszty kwalifikowalne:

Pomoc beneficjentom udzielana będzie w oparciu o art. 14 Rozporządzenia Komisji (UE) nr 651/2014. W przypadku działania 1.2 Badania Rozwój i innowacje w przedsiębiorstwach w ramach I osi priorytetowej RPO WSL za kwalifikowalne uznaje się wyłącznie wskazane we wniosku o dofinansowanie i niezbędne do realizacji projektu następujące kategorie wydatków:

1) koszty nabycia nowych środków trwałych;

Za wydatki kwalifikowalne uznaje się:

- zakup fabrycznie nowych maszyn i urządzeń stanowiących infrastrukturę wykorzystywaną dla działalności badawczo – rozwojowej,
 - zakup fabrycznie nowej aparatury badawczej oraz sprzętu badawczego,
 - zakup fabrycznie nowych: wyposażenia naukowego, zestawów przyrządów i innego niezbędnego wyposażenia do prowadzenia badań,
- w tym m.in.: koszt zakupu, wytworzenia, instalacji, montażu, pierwszego uruchomienia, transportu, opakowania, rozładunku, koszty sprawdzenia i przystosowania nabytego sprzętu, koszty szkolenia personelu, instruktazu - pod warunkiem, że koszty te są ujęte w wartości początkowej zakupionego/wytworzonego środka trwałego w ewidencji środków trwałych beneficjenta.

2) koszty nabycia nowych wartości niematerialnych i prawnych;

Za wydatki kwalifikowalne uznaje się:

- zakup oprogramowania,
 - zakup licencji na oprogramowanie,
- w tym m.in.: koszty zakupu, wytworzenia, instalacji, pierwszego uruchomienia, koszty sprawdzenia i przystosowania nabytego oprogramowania, koszty szkolenia personelu, instruktazu - pod warunkiem, że koszty te są ujęte w wartości początkowej zakupionej/wytworzonej wartości niematerialnej i prawnej w ewidencji środków trwałych/wartości niematerialnych i prawnych beneficjenta; zakup wartości niematerialnych i prawnych dedykowanych/wytworzonych bezpośrednio dla wnioskodawcy lub powszechnie niedostępnych, powinien być dokonany bezpośrednio od wytwórcy/producenta lub wyłącznego/autoryzowanego dystrybutora.

Warunki dla wartości niematerialnych i prawnych:

- należy z nich korzystać wyłącznie w zakładzie otrzymującym pomoc oraz w zakresie prowadzonej przez niego działalności,
- muszą podlegać amortyzacji,
- zakup zrealizowany zgodnie z zapisami umowy o dofinansowanie, w tym nabycie na warunkach rynkowych od osób trzecich niepowiązanych z nabywcą,

- muszą zostać włączone do aktywów beneficjenta i muszą pozostać związane z projektem do końca okresu trwałości,
- w przypadku dużego przedsiębiorstwa koszty wartości niematerialnych i prawnych są kwalifikowalne jedynie do wysokości **50%** całkowitych kwalifikowalnych kosztów inwestycji początkowej (wydatek zalicza się do wydatków bezpośrednich od których oblicza się limity procentowe od nabycia robót i materiałów budowlanych oraz nabycia nieruchomości zabudowanej);

**3) koszty nabycia nowych środków trwałych i nowych wartości niematerialnych i prawnych w formie leasingu finansowego poniesione w okresie realizacji projektu;
Za wydatki kwalifikowalne uznaje się:**

- jedynie raty kapitałowe leasingu finansowego, poniesione do roku od podpisania umowy o dofinansowanie, z obowiązkiem wykupu aktywów przez beneficjenta po wygaśnięciu umowy leasingu (umowa leasingowa podpisana po złożeniu wniosku o dofinansowanie).

Warunki dla leasingu finansowego:

- spełnienie ww. warunków dotyczących nabycia nowego środka trwałego lub nowej wartości niematerialnej i prawnej, w zależności czego leasing dotyczy,
- wydatek poniesiony w okresie realizacji projektu,
- maksymalna kwota kwalifikująca się do współfinansowania nie może przekroczyć wartości rynkowej leasingowanych aktywów,
- maksymalna kwota kwalifikująca się do współfinansowania nie może być wyższa niż kwota wskazana w dowodzie zakupu wystawionym leasingodawcy przez dostawcę,
- w przypadku dużego przedsiębiorstwa koszty wartości niematerialnych i prawnych są kwalifikowalne jedynie do wysokości **50%** całkowitych kwalifikowalnych kosztów inwestycji początkowej (wydatek zalicza się do wydatków bezpośrednich, od których oblicza się limity procentowe od nabycia robót i materiałów budowlanych oraz nabycia nieruchomości zabudowanej),
- beneficjent musi stać się właścicielem leasingowanego dobra po wygaśnięciu umowy leasingowej;

4) koszty zakupu używanego środka trwałego (tylko dla MŚP)⁸;

Za wydatki kwalifikowalne uznaje się:

- zakup używanych maszyn i urządzeń stanowiących infrastrukturę wykorzystywaną dla działalności badawczo – rozwojowej,
 - zakup używanej aparatury badawczej oraz sprzętu badawczego,
 - zakup używanego wyposażenia naukowego, zestawów przyrządów i innego niezbędnego wyposażenie do prowadzenia badań,
- w tym m.in.: koszt zakupu, wytworzenia, instalacji, montażu, pierwszego uruchomienia, transportu, opakowania, rozładunku, koszty sprawdzenia i przystosowania nabytego sprzętu, koszty szkolenia personelu, instruktażu - pod warunkiem, że koszty te są ujęte w wartości początkowej zakupionego/wytworzonego środka trwałego w ewidencji środków trwałych beneficjenta.

⁸ Używany środek trwały to środek trwały składający się z co najmniej jednego używanego elementu, jak również np. gdy środkowi trwałemu nadano jedynie nową tabliczkę znamionową. W przypadku wytworzenia środka trwałego składającego się z nowych i używanych środków trwałych traktuje się jako używany.

Warunki dla nabycia używanego środka trwałego:

- sprzedający środek trwały wystawił deklarację określającą jego pochodzenie,
- sprzedający środek trwały potwierdził w deklaracji, że dany środek nigdy nie był współfinansowany z pomocy UE lub z innych środków publicznych,
- cena zakupu środka trwałego nie przekracza jego wartości rynkowej i jest niższa niż koszt podobnego nowego sprzętu (konieczne dostarczenie wyceny niezależnego rzeczoznawcy sporządzonej na dzień zakupu),
- środek trwały posiada właściwości techniczne niezbędne do realizacji przedsięwzięcia objętego dofinansowaniem oraz spełnia obowiązujące normy i standardy,

5) koszt nabycia materiałów i robót budowlanych

bezpośrednio związanych z powstawaniem działów B+R i laboratoriów w przedsiębiorstwach lub tworzenie przez firmy centrów badawczo-rozwojowych, tj:

- budowa/przebudowa/rozbudowa/modernizacja/remont nieruchomości zabudowanej z wyłączeniem części wspólnych budynku.

Warunki uznania wydatków za kwalifikowalne:

- są niezbędnym elementem projektu i bezpośrednio z nim związane,
- podwyższają wartość środka trwałego w ewidencji środków trwałych i wartości niematerialnych i prawnych beneficjenta,
- łączna wartość nabytych w ramach projektu materiałów i robót budowlanych, ujęta w kosztach kwalifikowalnych, nie może przekroczyć **20%** wartości pozostałych faktycznie poniesionych wydatków kwalifikowalnych nieobjętych limitami procentowymi, w związku z czym wydatek może zostać rozliczony jedynie we wniosku o płatność końcową.

6) koszty nabycia nieruchomości zabudowanych

ewentualny koszt gruntu może zostać uznany za kwalifikowalny jedynie w takim udziale, w jakim jest nierozzerwalnie związany z nieruchomością (procentowy udział lokalu w gruncie, na którym stoi budynek).

Warunki uznania wydatku za kwalifikowalny:

- nabyta nieruchomość zabudowana jest niezbędna do realizacji projektu i kwalifikowalna wyłącznie w zakresie, w jakim jest wykorzystana do celów realizacji projektu,
- cena nabycia nie przekracza wartości rynkowej nieruchomości zabudowanej, a jej wartość potwierdzona jest operatem szacunkowym sporządzonym przez uprawnionego rzeczoznawcę,
- wartość nieruchomości zabudowanej wynikająca z operatu powinna być określona na dzień jej zakupu,
- zakup nieruchomości zabudowanej nastąpi po złożeniu wniosku o dofinansowanie,
- łączna kwota wydatków kwalifikowalnych związanych z nabyciem nieruchomości zabudowanej nie może przekraczać **10%** wartości pozostałych faktycznie poniesionych wydatków kwalifikowalnych nieobjętych limitami procentowymi, w związku z czym wydatek może zostać rozliczony jedynie we wniosku o płatność końcową.

Ogólne warunki uznania wydatków za kwalifikowalne:

- bezpośrednie powiązanie z przedmiotem projektu,
- stanowi własność wnioskodawcy od momentu zakupu do końca okresu trwałości,
- musi spełniać obowiązujące normy i standardy,
- zakup zrealizowany zgodnie z zapisami umowy o dofinansowanie, w tym nabycie na warunkach rynkowych od osób trzecich niepowiązanych z nabywcą,
- zaplanowanie na etapie wniosku aplikacyjnego oraz merytoryczne uzasadnienie i faktyczne wykorzystanie dla celów badawczych przewidzianych w projekcie,
- wydatek będzie włączony do ewidencji środków trwałych beneficjenta i będzie podlegał amortyzacji.

B. Wydatki niekwalifikowalne:

Za koszty niekwalifikowalne uznaje się wszystkie wydatki, które nie zostały wymienione w katalogu wydatków kwalifikowalnych odnoszących się do działania 1.2 w tym:

- wydatki wskazane w rozdziale 9 niniejszych wytycznych a także wynikające z przepisów unijnych/krajowych (m.in. wytycznych oraz wytycznych Ministra Infrastruktury i Rozwoju dotyczących zasad kwalifikowania wydatków),
- wydatki niezaplanowane w zatwierdzonym wniosku o dofinansowanie,
- zamówienia dodatkowe i uzupełniające,
- wydatki poniesione niezgodnie z zapisami umowy o dofinansowanie,
- koszty poniesione poza okresem kwalifikowalności, w tym zrealizowane i poniesione poza terminem realizacji projektu wskazanym w umowie o dofinansowanie,
- koszty nieudokumentowane lub nienależycie udokumentowane,
- podatek VAT od towarów i usług,
- grzywny, mandaty, kary finansowe, opłaty i odsetki karne,
- koszty pożyczki lub kredytu zaciągniętego na prefinansowanie dotacji,
- koszty procesów sądowych oraz koszty realizacji ewentualnych postanowień wydanych przez sąd,
- leasing w formie operacyjnej/zwrotnej,
- wydatek poniesiony w formie płatności gotówkowej,
- koszty prowizji pobieranych w ramach operacji wymiany walut,
- wydatek poniesiony z rachunku bankowego, którego posiadaczem nie jest beneficjent,
- wydatek poniesiony w formie kompensaty,
- zakup środków transportu,
- wydatki poniesione na badania podstawowe, studium wykonalności,
- w ramach nabycia środków trwałych i wartości niematerialnych i prawnych niekwalifikowalne są wszelkie koszty osobowe, roboty i materiały budowlane, a także wszelkie koszty dodatkowe np. koszty delegacji, noclegu, wyżywienia osób dokonujących montażu czy przeprowadzających szkolenia itp. niezwiązane bezpośrednio z wytworzonym środkiem trwałym/wartością niematerialną i prawną,
- wydatek na zakup aktywów nabytych w ramach projektu (środki trwałe, wartości niematerialne i prawne, zmodernizowane/wybudowane nieruchomości zabudowane), który w okresie realizacji projektu oraz jego trwałości będą wynajmowane, dzierżawione lub będą podlegały innej czynności prawnej o podobnym charakterze,

- w ramach nabycia materiałów i robót budowlanych niekwalifikowalne są koszty poniesione na części wspólne tj. jeśli w ramach jednego budynku budowane/przebudowywane /modernizowane/remontowane są również pomieszczenia, w których nie jest realizowany projekt wydatki te są w całości niekwalifikowalne. Za część wspólną rozumie się wydatki poniesione na np. fundamenty, ściany, dach, elewację, windę, klatkę schodową, piwnice, sanitariaty, telewizję przemysłową całego budynku, system alarmowy dotyczący całego budynku, instalacje wod-kan, CO, elektryczną i inne wspólne dla pomieszczeń związanych i niezwiązanych z projektem itp.,
- koszty robót i materiałów budowlanych dotyczących infrastruktury zewnętrznej budynków, np. parkingów, ogrodzeń itp.
- koszty opłat za przyłączenie do sieci wodociągowych, kanalizacyjnych, elektroenergetycznych i gazowych i innych.
- nabycie używanych aktywów (środków trwałych/wartości niematerialnych i prawnych) przez duże przedsiębiorstwa,
- przejęcie zakładu,
- wydatki poniesione w ramach cross-financingu, jeśli regulamin konkursu ich nie przewiduje,
- wydatki poniesione na nabycie nieruchomości niezabudowanej,
- wydatki poniesione na zakup części nieruchomości zabudowanej niezwiązanej bezpośrednio z projektem.

II Typ projektu: Wsparcie prac B+R w przedsiębiorstwach

A. Koszty kwalifikowalne

Pomoc beneficjentom udzielana będzie w oparciu o art. 25 i 28 Rozporządzenia Komisji (UE) nr 651/2014. W przypadku działania 1.2 Badania Rozwój i innowacje w przedsiębiorstwach w ramach I osi priorytetowej RPO WSL za kwalifikowalne uznaje się wyłącznie wskazane we wniosku o dofinansowanie i niezbędne do realizacji projektu następujące kategorie wydatków:

- 1) wynagrodzeń: pracowników badawczych, pracowników technicznych oraz pozostałych pracowników pomocniczych w zakresie, w jakim są oni zatrudnieni przy danym projekcie (przy prowadzeniu badań przemysłowych lub prac rozwojowych), czyli koszty wynagrodzeń pracowników zaangażowanych do bezpośredniej realizacji projektu, rozliczane na podstawie faktycznie przepracowanych godzin;**

Warunki uznania wydatków za kwalifikowalne:

- zaangażowanie nowych osób na potrzeby realizacji projektu (stosunek pracy), zawarcie umowy cywilno- prawnej (w przypadku zawierania umów z dotychczasowym pracownikiem zakres obowiązków nie może pokrywać się z zakresem określonym w umowie o pracę danego pracownika) lub zmiany zakresu czynności wcześniej zatrudnionych pracowników, przy zachowaniu obowiązujących przepisów prawa,
- pracownik jest zatrudniony wyłącznie do zadań związanych z realizacją projektu lub też przeznaczony na realizację projektu określoną część swojego czasu pracy (ustaloną zgodnie z kartami czasu pracy do wydzielonego etatu) lub realizuje zakres prac wskazany w umowie cywilno- prawnej,

- kwalifikowalne są koszty wynagrodzeń za pracę wykonaną, tylko w zakresie i przez okres, w jakim pracownicy wykonują prace badawcze i rozwojowe przewidziane w projekcie,
- w celu kwalifikowania kosztu wynagrodzenia danego pracownika konieczne jest uzyskanie na piśmie jego zgody na przetwarzanie danych osobowych jako personelu projektu (w zakresie przewidzianym w wytycznych w zakresie kwalifikowalności wydatków w ramach EFRR, EFS i FS na lata 2014-2020) oraz pozyskanie i wprowadzenie do LSI 2014 następujących danych osoby zaangażowanej w projekcie: PESEL, imię, nazwisko; dodatkowo konieczne jest udokumentowanie i przekazanie w wymaganej przez IP RPO WSL formie danych dot. formy zaangażowania w projekcie: daty zaangażowania do projektu, okresu zaangażowania osoby w projekcie, wymiaru czasu pracy, godzin prac - jeśli zostały określone, a także sporządzanie protokołu: dane dot. godzin faktycznego zaangażowania za dany miesiąc kalendarzowy (rok, miesiąc, dzień i godzinę zaangażowania),
- łączne zaangażowanie zawodowe tej osoby w realizację wszystkich projektów finansowanych z funduszy strukturalnych oraz działań finansowanych z innych źródeł, w tym środków własnych beneficjenta i innych podmiotów, nie może przekroczyć 276 godzin miesięcznie,
- w przypadku projektów partnerskich nie jest dopuszczalne angażowanie jako personelu projektu pracowników partnerów przez beneficjenta i odwrotnie,
- w przypadku, gdy osoba stanowiąca personel projektu jest pracownikiem beneficjenta, jej zaangażowanie do projektu/projektów może mieć miejsce wyłącznie na podstawie stosunku pracy lub stosunku cywilno-prawnego (tylko umowa o dzieło).

Umowa o pracę

- pracownik jest zatrudniony lub oddelegowany (oddelegowanie należy rozumieć jako zmianę obowiązków służbowych pracownika na okres zaangażowania w realizację projektu) w celu realizacji zadań związanych bezpośrednio z realizacją projektu i okres zatrudnienia/oddelegowania pracownika jest kwalifikowalny wyłącznie w terminie realizacji projektu wyznaczonym w umowie o dofinansowanie (stosunek pracy może trwać dłużej niż okres realizacji projektu),
- koszty rozliczane w sposób uproszczony są traktowane jako wydatki poniesione. W ramach projektu nie ma obowiązku zbierania ani opisywania dokumentów księgowych w celu potwierdzenia poniesienia wydatków, które zostały objęte metodą uproszczoną,
- sprawdzeniu będzie podlegać prawidłowość wyliczenia godzinowej stawki wynagrodzenia oraz dokumenty potwierdzające liczbę faktycznie przepracowanych przez pracownika godzin pracy na rzecz projektu.
- rozliczenie kosztów wynagrodzeń może nastąpić tylko za pomocą godzinowej stawki jednostkowej określonej w następujący sposób:

1. dotychczasowy pracownik - na podstawie ostatnich udokumentowanych rocznych kosztów zatrudnienia brutto danej osoby wchodzącej w skład personelu projektu.

Godzinowa stawka jednostkowa = udokumentowane roczne koszty zatrudnienia brutto danej osoby u pracodawcy/1720 (standardowa roczna liczba efektywnych godzin pracy).

2. nowy pracownik - w przypadku przedsiębiorstw zatrudniających dotychczas pracowników na danym lub zbliżonym stanowisku na podstawie uśrednionych ostatnich udokumentowanych rocznych kosztach zatrudnienia brutto pracowników beneficjenta na takich samych lub zbliżonym stanowisku służbowym. Stawka jednostkowa nie zawiera kosztów pośrednich i delegacji personelu projektu.

Godzinowa stawka jednostkowa= udokumentowane roczne koszty zatrudnienia brutto pracowników beneficjenta na takim samym lub zbliżonym stanowisku służbowym u pracodawcy/1720 (standardowa roczna liczba efektywnych godzin pracy)/liczba pracowników beneficjenta na takim samym lub zbliżonym stanowisku służbowym

Wyliczenie rocznych kosztów zatrudnienia brutto dla pkt. 1, 2:

- powinno zostać dokonane w oparciu o dane pracowników zatrudnionych na umowę o pracę za ostatni rok kalendarzowy poprzedzający rok złożenia wniosku o dofinansowanie.
- nie może zawierać niekwalifikowalnych składników wynagrodzeń wymienionych w niniejszych wytycznych jak również w krajowych wytycznych w zakresie kwalifikowalności wydatków.
- powinno zostać zatwierdzone przez głównego księgowego jednostki.
- rozliczenie kosztów wynagrodzeń następuje według ustalonej stawki godzinowej, w zależności od faktycznie przepracowanych godzin w projekcie wg poniższej metodologii:

Wynagrodzenie = godzinowa stawka wynagrodzenia x liczba godzin przepracowanych na rzecz projektu zgodnie z kartą czasu pracy.

3. nowy pracownik - w przypadku przedsiębiorstw niezatrudniających dotychczas pracowników na danym lub zbliżonym stanowisku na podstawie danych statystycznych lub innych obiektywnych informacji które umożliwią rzetelne ustalenie stawki dla danego stanowiska (np. dane statystyczne GUS) w przeliczeniu na godzinową stawkę jednostkową.

Stosunek cywilno – prawny (umowa zlecenia, kontrakt menadżerski, umowa o dzieło)

- rozliczenie na podstawie protokołu odbioru sporządzonego i podpisanego przez tę osobę oraz beneficjenta wskazującego prawidłowe wykonanie zadań, liczbę oraz ewidencję godzin w danym miesiącu kalendarzowym poświęconych na wykonanie zadań w projekcie.
- charakter zadań uzasadnia zawarcie umowy.

Wydatki niekwalifikowalne:

- koszty prac wspólników spółek cywilnych lub koszty prac osób fizycznych prowadzących jednoosobową działalność gospodarczą, którzy nie pobierają za wykonaną pracę wynagrodzenia, bezpośrednio związane z pracą wykonywaną przy prowadzeniu badań lub eksperymentalnych prac rozwojowych w ramach projektu,
- koszty pracy członków zarządu oraz prokurentów (prokura samoistna) - dotyczy spółek prawa handlowego,
- niższe składniki płacowe i pozapłacowe wynagrodzeń:
 - nagrody i premie , w tym nagrody jubileuszowe i odprawy pracownicze dla personelu projektu,

- ekwiwalent za niewykorzystany urlop wypoczynkowy,
 - składka na grupowe ubezpieczenie na życie – traktowana jako przychód pracownika opodatkowany,
 - dopłata do świadczeń medycznych,
 - ekwiwalent pieniężny (np. ulgowa odpłatność za energię elektryczną,
 - używanie samochodu – dojazd do pracy z miejsca zamieszkania,
 - dopłata do energii elektrycznej (traktowana jako przychód pracownika opodatkowany),
 - dofinansowanie wypłacone z ZFŚS (przychód pracownika opodatkowany) oraz świadczenia finansowane przy wykonywaniu władzy,
 - zasiłki finansowane ze środków ZUS (np. macierzyński),
 - wynagrodzenie za pracę w godzinach nadliczbowych,
 - koszty badań okresowych i wstępnych,
 - dopłata do okularów,
 - dodatki za znajomość języków, za niepalenie i inne dodatki tego typu ustalone przez pracodawcę,
 - bony żywieniowe dla pracowników,
 - składki na PFRON,
 - koszty ubezpieczenia cywilnego funkcjonariuszy publicznych za szkodę wyrządzoną przy wykonywaniu władzy publicznej,
 - wszelkie nieobligatoryjne składniki wynagrodzeń,
- wynagrodzenie personelu projektu zatrudnionego jednocześnie w instytucji uczestniczącej w realizacji PO (IZ PO lub instytucja do której IZ PO delegowała zadania) na podstawie stosunku pracy, chyba, że nie zachodzi konflikt interesów lub podwójne finansowanie.

1) koszty aparatury i sprzętu w zakresie i przez okres, w jakim są one wykorzystywane na potrzeby projektu przez cały okres ich użytkowania. Jeżeli aparatura i sprzęt nie są wykorzystywane na potrzeby projektu przez cały okres ich użytkowania za koszty kwalifikowalne uznaje się tylko koszty amortyzacji odpowiadające okresowi realizacji projektu obliczone na podstawie powszechnie przyjętych zasad rachunkowości; Za wydatki kwalifikowalne uznaje się:

- odpisy amortyzacyjne od środków trwałych (aparatury i sprzętu) o wartości powyżej 3500 PLN będących własnością beneficjenta/partnera, wpisanych do EŚT beneficjenta/partnera oraz zakupionych w sposób racjonalny i efektywny (amortyzacja podatkowa),
- koszty wynajmu/dzierżawy aparatury i sprzętu,
- raty kapitałowe leasingu finansowego i operacyjnego (umowa leasingowa podpisana po złożeniu wniosku o dofinansowanie) aparatury i sprzętu.

Warunki uznania wydatku za kwalifikowalny:

- koszty amortyzacji odpowiadające okresowi realizacji projektu obliczone się na podstawie powszechnie przyjętych zasad rachunkowości,
- aparatura jest niezbędna do prawidłowej realizacji projektu i bezpośrednio wykorzystywana w związku z realizacją projektu,

- koszty aparatury wykorzystywanej dla działalności badawczo – rozwojowej badawczo-rozwojowej mogą być kwalifikowalne w całości lub części swojej wartości zgodnie ze wskazaniem wnioskodawcy/partnera opartym o faktyczne ich wykorzystanie na potrzeby projektu,
- w przypadku odpisów amortyzacyjnych środków trwałych nabytych jako używane ich zakup nie może być późniejszy niż 31 grudnia 2015 r.

Wydatki niekwalifikowalne:

- koszty dotyczące środków trwałych, które były współfinansowane ze środków unijnych lub i krajowych,
- odpisy amortyzacyjne w przypadku zakupu środków trwałych w sposób nieracjonalny i nieefektywny,
- wartość rezydualna środka trwałego po zakończeniu realizacji projektu,
- koszty jednorazowej amortyzacji,
- odpisy amortyzacyjne dokonywane niezgodnie z powszechnie przyjętymi zasadami rachunkowości,
- leasing zwrotny,
- inne niż część kapitałowa części raty leasingowej - m.in. podatek, marża finansującego, odsetki od refinansowania kosztów, opłaty ubezpieczeniowe, koszty ogólne.

2) koszty budynków w zakresie i przez okres, w jakim są one wykorzystywane na potrzeby projektu. Jeżeli chodzi o budynki, za koszty kwalifikowalne uznaje się tylko koszty amortyzacji odpowiadające okresowi realizacji projektu obliczone na podstawie powszechnie przyjętych zasad rachunkowości;

Do wydatków kwalifikowalnych zaliczamy koszty amortyzacji budynków (amortyzacja podatkowa) - w przypadku, gdy wykorzystywane są także w innych celach niż realizacja projektu, kwalifikowalna jest tylko ta część odpisu amortyzacyjnego, która odpowiada proporcji wykorzystania budynków w celu realizacji projektu (metraż powierzchni użytkowej na której prowadzone są badania przewidziane w projekcie – bez uwzględnienia części wspólnych) objętego pomocą.

Wydatki niekwalifikowalne:

- odpisy amortyzacyjne budynków, które były współfinansowane ze środków unijnych lub krajowych,
- amortyzacja części wspólnych budynku,
- amortyzacja części wspólnych, na których nie są prowadzone prace badawcze, przewidziane w projekcie.

3) koszty badań wykonanych na podstawie umowy zakupionych lub użytkowanych na podstawie licencji udzielonej przez źródła zewnętrzne na warunkach pełnej konkurencji oraz koszty doradztwa i równorzędnych usług wykorzystywanych wyłącznie na potrzeby projektu; Za wydatki kwalifikowalne uznaje się:

- badania wykonane na podstawie umowy cywilnej,

- nabycie usług doradczych i usług równorzędnych wykorzystywanych wyłącznie na potrzeby działalności badawczej (usługi doradcze niemające charakteru ciągłego ani okresowego, które nie są związane ze zwykłymi kosztami operacyjnymi przedsiębiorstwa, takimi jak rutynowe usługi doradztwa podatkowego, regularne usługi prawnicze lub reklama).

4) dodatkowe koszty ogólne i inne koszty operacyjne, w tym materiałów, dostaw i podobnych produktów, ponoszone bezpośrednio w wyniku realizacji projektu;

Koszty ogólne to koszty pośrednie, czyli niezbędne do realizacji projektu i w zakresie, w jakim go dotyczą, ale nie dotyczące bezpośrednio głównego przedmiotu projektu. Do kwalifikowalnych kosztów ogólnych zalicza się:

- koszty utrzymania budynków w szczególności: koszty wynajmu, czynszu, sprzątnięcia i ochrony pomieszczeń za wyjątkiem kosztów wynajmu powierzchni laboratoryjnej,
- koszty utrzymania infrastruktury - koszty mediów (elektryczności, gazu, ogrzewania, wody), utylizacji odpadów, okresowej konserwacji i przeglądu urządzeń,
- koszty wynagrodzeń personelu pośrednio zaangażowanego w projekt: zarządzającego, administracyjnego, technicznego i pomocniczego związanego ze stałą działalnością jednostki (np. kierownicy jednostki, księgowość, kadry, BHP),
- usługi pocztowe, telefoniczne, internetowe, kurierskie,
- koszty materiałów biurowych i piśmienniczych, usług drukarskich i ksero,
- koszty usług księgowych, prawnych,
- koszty urządzeń i sprzętu biurowego (co do zasady wszystkie zakupy niespełniające wymogu środka trwałego zgodnie z ustawą o rachunkowości oraz z przyjętą polityką rachunkowości),
- koszty ubezpieczeń majątkowych,
- koszty usług bankowych.

Koszty rozliczane stawką ryczałtową w ramach kosztów pośrednich nie mogą zostać wykazane w ramach kosztów bezpośrednich projektu. Koszty pośrednie rozliczane są jako procent od sumy bezpośrednich faktycznie poniesionych kwalifikowalnych kosztów projektu. Obowiązująca stawka ryczałtu: max. **10%**.

Przy kosztach pośrednich rozliczanych stawką ryczałtową nie obowiązuje zasada konkurencyjności.

Koszty pośrednie rozliczane są tylko we wniosku o płatność końcową.

Koszty rozliczane metodą ryczałtową są traktowane jako wydatki poniesione.

Inne koszty operacyjne - do wydatków kwalifikowalnych zaliczamy:

- zakup materiałów, np. surowców, półproduktów, odczynników (faktycznie wykorzystanych w trakcie badań związanych z realizacją projektu),
- sprzęt laboratoryjny (niespełniający definicji środka trwałego zgodnie z ustawą o rachunkowości oraz z przyjętą polityką rachunkowości - o wartości netto nie wyższej niż 3500 zł) wykorzystywany do badań realizowanych w ramach projektu,
- wynajem powierzchni laboratoryjnej, na obrębie której realizowany jest projekt,

- wynajem sprzętu laboratoryjnego niezbędnego do przeprowadzenia badań realizowanych w ramach projektu,
- elementy służące do budowy i na stałe zainstalowane w prototypie, instalacji pilotażowej lub demonstracyjnej.

Koszty operacyjne rozliczane są na podstawie faktycznie poniesionych kosztów (z pełnym udokumentowaniem wydatków), z zachowaniem pozostałych postanowień wytycznych, w tym zasady konkurencyjności.

Wydatkiem niekwalifikowalnym jest nabycie używanych materiałów/sprzętów laboratoryjnych/elementów prototypu i instalacji pilotażowej/demonstracyjnej.

5) koszty uzyskania i walidacji patentów i praw ochronnych dot. wynalazków, wzorów użytkowych i wzorów przemysłowych, znaków towarowych, oznaczenia geograficznego lub topografii układu scalonego;

Za koszty kwalifikowalne uznaje się:

- koszty związane z opracowaniem dokumentacji zgłoszeniowej,
- opłaty (wynagrodzenie) czynności rzeczników patentowych ponoszone zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Sprawiedliwości w sprawie opłat za czynności rzeczników patentowych z dnia 02.12.2003 Dz. U. Nr 212 poz. 2076.

Zasady kwalifikowania wydatku:

Kosztem kwalifikowalnym może być jedynie opłata za pierwsze zgłoszenie patentowe będące bezpośrednim wynikiem realizowanego projektu z wyłączeniem kosztów związanych z m.in.:

- opłatami ochronnymi za utrzymanie i publikację patentu,
- wniesieniem sprzeciwu w przypadku odmowy uznania patentu,
- postępowaniami sądowymi, itp.

Opłaty (wynagrodzenie) czynności rzeczników patentowych powinny zostać udokumentowane poprzez zawarcie stosownej umowy oraz wystawienie faktury VAT.

Koszt zakupu patentu/prawa ochronnego od osoby trzeciej (art. 25) oraz walidacji patentu (art. 28) stanowi koszt niekwalifikowalny w ramach jednego projektu.

Intensywność pomocy nie przekracza 50% kosztów kwalifikowalnych.

B. Pozostałe wydatki niekwalifikowalne:

Za koszty niekwalifikowalne uznaje się wszystkie wydatki, które nie zostały wymienione w katalogu wydatków kwalifikowalnych odnoszących się do działania 1.2 w tym:

- wydatki wskazane w rozdziale 9 niniejszych wytycznych a także wynikające z przepisów unijnych/krajowych (m.in. wytycznych programowych oraz wytycznych horyzontalnych dotyczących zasad kwalifikowania wydatków),
- wydatki niezaplanowane w zatwierdzonym wniosku o dofinansowanie,
- wydatki poniesione niezgodnie z zapisami umowy o dofinansowanie,
- koszty poniesione poza okresem kwalifikowalności, w tym zrealizowane i poniesione poza terminem realizacji projektu wskazanym w umowie o dofinansowanie,
- koszty nieudokumentowane lub nienależycie udokumentowane,

- podatek VAT od towarów i usług,
- grzywny, mandaty, kary finansowe, opłaty i odsetki karne,
- koszty pożyczki lub kredytu zaciągniętego na prefinansowanie dotacji,
- koszty procesów sądowych oraz koszty realizacji ewentualnych postanowień wydanych przez sąd,
- wydatek poniesiony w formie płatności gotówkowej,
- koszty prowizji pobieranych w ramach operacji wymiany walut,
- wydatek poniesiony z rachunku bankowego, którego posiadaczem nie jest beneficjent,
- wydatek poniesiony w formie kompensaty,
- koszty zakupu/amortyzacji środków transportu,
- wydatki poniesione na badania podstawowe, studium wykonalności,
- wniesienie wkładu niepieniężnego,
- wydatki poniesione w ramach cross-finansingu, jeśli regulamin konkursu ich nie przewiduje,
- wydatki na nabycie analiz, opinii, ekspertyz związanych z bieżącą (stałą lub okresową) działalnością beneficjenta.

Działanie 1.3 Profesjonalizacja IOB

Typ projektu 1, tj. „Wsparcie profesjonalizacji wysokospecjalistycznych usług doradczych świadczonych przez IOB dla przedsiębiorców”

Typ projektu 2, tj. „Budowa i wyposażenie niezbędnej infrastruktury (w tym laboratoria) istniejących IOB”

Typ projektu 3, tj. „Zarządzanie i wdrażanie regionalnego ekosystemu innowacji.”

Działanie 1.3 Profesjonalizacja IOB

Typ projektu 3, tj. „Zarządzanie i wdrażanie regionalnego ekosystemu innowacji”

A. Wydatki kwalifikowalne:

W przypadku działania 1.3 Profesjonalizacja IOB dla 3 typu projektu za kwalifikowalne uznaje się wszystkie wydatki niezbędne do realizacji projektu, zgodne z zasadami określonymi w części ogólnej wytycznych programowych, jak również wydatki szczegółowe wymienione poniżej w ramach następujących kategorii:

- **Wydatki związane z organizacją i udziałem w spotkaniach informacyjnych, debatach społecznych, konferencjach, obserwatoriach, w tym.:**
 - podróże służbowe pracowników Lidera oraz Partnerów projektu (koszty delegacji) osób bezpośrednio zaangażowanych w realizację działań zaplanowanych w projekcie np. uczestniczących w spotkaniach informacyjnych, debatach społecznych, konferencjach, obserwatoriach itp.,
 - usługi związane z wynajmem sali,
 - usługi cateringowe,
 - usługi eksperckie/trenerskie związane z przeprowadzeniem spotkań informacyjnych, paneli dyskusyjnych, konferencji, debat eksperckich,
 - usługi związane z tłumaczeniem, przygotowaniem, drukiem i publikacją materiałów informacyjnych.

- **Wydatki związane z zakupem wartości niematerialnych i prawnych.:**
 - zakup oprogramowania/ aplikacji / licencji niezbędnych do realizacji celów projektu.

- **Wydatki związane z angażowaniem personelu - stosunek pracy.** Koszty związane z wynagrodzeniem osób bezpośrednio realizujących zadania w projekcie, zatrudnionych w ramach umowy o pracę są kwalifikowalne pod warunkiem, że ich zakresy czynności są przypisane wyłącznie do projektu oraz pod warunkiem, że nie dotyczą kosztów związanych z uzyskaniem dofinansowania, takich jak opracowanie i wypełnienie formularzy wniosków o dofinansowanie, wniosków o płatność oraz pozostałych ustandaryzowanych formularzy, prowadzenia korespondencji z IZ/IP RPO WSL, wprowadzania danych do systemów informatycznych, a także pozostałych zadań obsługowych związanych z zarządzaniem i rozliczaniem projektu. Pozostałe zasady kwalifikowalności określają wytyczne horyzontalne.

- **Wydatki związane z angażowaniem personelu - stosunek cywilnoprawny,** Koszty związane z angażowaniem personelu realizującego zadania w projekcie są kwalifikowalne pod warunkiem, że nie dotyczą kosztów związanych z uzyskaniem dofinansowania, takich jak opracowanie i wypełnienie formularzy wniosków o dofinansowanie, wniosków o płatność oraz pozostałych ustandaryzowanych formularzy, prowadzenia korespondencji z IZ/IP RPO WSL, wprowadzania danych do systemów informatycznych, a także pozostałych zadań obsługowych związanych z zarządzaniem i rozliczaniem projektu. Szczegółowe zasady kwalifikowalności określają wytyczne horyzontalne.
- **Wydatki związane z opracowaniem, przygotowaniem i rozpowszechnianiem raportów, analiz, modeli specjalistycznych, w tym.:**
 - podróże służbowe pracowników Lidera oraz Partnerów projektu (koszty delegacji) osób bezpośrednio zaangażowanych w realizację działań zaplanowanych w projekcie związanych z przygotowaniem i rozpowszechnianiem raportów, analiz i modeli specjalistycznych,
 - wydatki związane z przeprowadzeniem badania rynku pod kątem zapotrzebowania przedsiębiorców na projektowaną usługę/usługę,
 - wydatki związane z usługą przygotowania raportów i przeprowadzenia audytów technologiczno-innowacyjnych, modeli biznesowych, warsztatów

Wydatki na informację i promocję:

- koszty dot. bilbordów i tablic informacyjno-promocyjnych, ulotek, plakatów, materiałów informacyjnych

- **Koszty Pośrednie:**

Koszty zarządzania projektem – wynagrodzenie personelu Lidera projektu związane z nadzorowaniem, monitorowaniem i realizacją projektu (tylko w okresie realizacji projektu),

Szkolenia personelu Lidera projektu związane ze specyfiką projektu (**w ramach cross-financingu**). Limit wydatków w ramach cross-financingu dla projektu został określony na poziomie max. 10% wszystkich wydatków kwalifikowanych projektu.

- **Podatek VAT od towarów i usług** (wyłącznie JST)

B. Wydatki niekwalifikowalne:

Za koszty niekwalifikowalne uznaje się wszystkie wydatki, które nie zostały wymienione w katalogu wydatków kwalifikowalnych odnoszących się do działania 1.3 w tym:

- wydatki wskazane w rozdziale 9 niniejszych wytycznych,
- nabycie środków transportu,
- zakup gruntu i nieruchomości,
- nabycie środków trwałych,
- wkład niepieniężny,
- zakup robót i materiałów budowlanych,
- wydatki poniesione przez podmioty niebędące liderem lub partnerem,

- wydatki poniesione w formie gotówkowej za wyjątkiem kosztów dot. podróży służbowych,
- wydatki poniesione w formie kompensaty,
- wydatki poniesione poza okresem realizacji projektu,
- koszty utrzymania strony internetowej.

II. Wykaz wydatków kwalifikowanych i niekwalifikowanych w ramach II osi priorytetowej

Działanie 2.1 Wsparcie rozwoju cyfrowych usług publicznych

A. Wydatki kwalifikowalne:

Dla działania 2.1 Wsparcie rozwoju cyfrowych usług publicznych za kwalifikowalne uznaje się wszystkie wydatki niezbędne do realizacji projektu, zgodne z zasadami określonymi w części ogólnej wytycznych programowych, jak również wydatki szczegółowe wymienione poniżej w ramach następujących kategorii:

- **Wydatki związane z przygotowaniem projektu, m.in.:**
 - ekspertyzy budowlane, analizy techniczne wymagane przepisami prawa,
 - projekt budowlany, projekt wykonawczy,
 - dokumentacja aplikacyjna i przetargowa (np. studium wykonalności/biznes plan lub ich elementy, program funkcjonalno-użytkowy, kosztorys inwestorski),
 - raport oddziaływania na środowisko oraz niezbędne decyzje administracyjne,
 - opłaty związane z uzyskaniem decyzji administracyjnych,
 - wydatki poniesione na instrumenty zabezpieczające realizację umowy o dofinansowanie,
 - mapy lub szkice sytuujące projektu,
 - opracowania dotyczące analizy potrzeb.

- **Wydatki na usługi dot. kosztów zarządzania i nadzoru nad projektem, m.in.:**
 - inspektor nadzoru inwestorskiego,
 - inżynier kontraktu,
 - inwestor zastępczy,
 - nadzór nad projektem, np. nadzory architektoniczne, autorskie.

- **Wydatki związane z zakupem środków trwałych i wartości niematerialnych i prawnych, m.in.:**
 - oprogramowanie / aplikacje: utworzenie / zakup / wdrożenie / rozbudowa / aktualizacja oprogramowania (aplikacji) / dostosowanie systemów, oprogramowania do systemów wyższego rzędu, zapewnienie bezpieczeństwa (firewall, IDS, programy antywirusowe, kontroli dostępu do zasobów systemu),
 - sprzęt informatyczny (w tym – komputerowy) stanowiący integralną część projektu,
 - opieka serwisowa sprzętu i oprogramowania (konserwacja oprogramowania) / asysta techniczna - koszty ponoszone w okresie realizacji inwestycji i odnoszące się do fazy realizacyjnej przedsięwzięcia,
 - nabycie praw autorskich do digitalizowanych utworów.

- **Wydatki związane z pracami budowlanymi, instalacyjnymi i adaptacyjnymi, m.in.:**
 - budowa, rozbudowa i/lub przebudowa, jak również dzierżawa pomieszczeń i infrastruktury technicznej niezbędnej dla realizacji projektu (np. adaptacja pomieszczenia na serwery, instalacja okablowania niezbędnego do zapewnienia prawidłowego funkcjonowania wdrożonego w ramach inwestycji systemu informatycznego) oraz koszty ich wyposażenia (niezbędnego do realizacji inwestycji) W odniesieniu do dzierżawy pomieszczeń/infrastruktury zapewnianie trwałości projektu powinno wynikać z właściwej umowy dzierżawy.

- **Wydatki na usługi informatyczne, m.in.:**

- Wydatki na opracowanie stron WWW, portali: utworzenie / rozbudowa / dostosowanie (np. do WCAG 2.0) / grafika i treść.
 - Wydatki, zlecone firmie zewnętrznej, związane z digitalizacją posiadanych zasobów,
 - Wydatki związane z projektowaniem usług zorientowanych na użytkownika /UX (np. badanie użytkownika, prototypowanie usługi, audyt użyteczności),
 - Wydatki nabycia usług przetwarzania w chmurze obliczeniowej w modelu IaaS (infrastruktura informatyczna), SaaS (oprogramowanie) oraz PaaS (aplikacje/programy) – w okresie rzeczowej realizacji inwestycji,
 - Budowa platform dystrybucji treści cyfrowych.
- **Wydatki związane z angażowaniem personelu - stosunek pracy**, dotyczące wynagrodzenia osób realizujących zadania w projekcie związane z digitalizowaniem zasobów. Koszty zatrudnienia takich osób w ramach umowy o pracę są kwalifikowane pod warunkiem, że ich zakresy czynności są przypisane wyłącznie do projektu. Pozostałe zasady kwalifikowalności określają wytyczne horyzontalne.
 - **Wydatki związane z angażowaniem personelu - stosunek cywilnoprawny, samozatrudnienie oraz inne formy zaangażowania**. Kwalifikowalne są wydatki związane z angażowaniem personelu realizującego zadania w projekcie związane z digitalizowaniem zasobów. Szczegółowe zasady kwalifikowalności określają wytyczne horyzontalne.
 - **Wydatki na informację i promocję**. Koszty dot. oznaczeń, billboardów i tablic informacyjno-promocyjnych.
 - **Szkolenia (w ramach cross-finansingu)**. Limit wydatków w ramach cross-finansingu dla projektu został określony na poziomie max. 10% wszystkich wydatków kwalifikowanych projektu.
 - **Inne koszty bezpośrednie**, których nie można zaklasyfikować do żadnej z powyższych kategorii.

B. Wydatki niekwalifikowalne:

- wydatki wskazane w rozdziale 9 niniejszych wytycznych,
- nabycie używanego środka trwałego,
- wydatki na utrzymanie utworzonej infrastruktury i wydatki bieżące, tj. ponoszone po zakończeniu etapu realizacji inwestycji,
- opłaty za usługi dodatkowe, tj. prowadzenie serwisu www (np. hosting), kont poczty elektronicznej, serwerów, rejestracja i utrzymanie domen ponoszone po okresie realizacji projektu,
- wydatki na kursy i szkolenia mające na celu podniesienie umiejętności obywateli w zakresie korzystania z technologii informacyjno-komunikacyjnej,
- wydatki na geodezyjne pomiary terenowe w rozumieniu § 2 pkt 7) Rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 9 listopada 2011 r. w sprawie standardów technicznych wykonywania geodezyjnych pomiarów sytuacyjnych i wysokościowych oraz opracowywania i przekazywania wyników tych pomiarów do państwowego zasobu geodezyjnego i kartograficznego, wykonane w celu utworzenia cyfrowych zasobów.
- wydatki na dostęp do Internetu (np. abonament).

C. Dodatkowe zasady rozliczania kosztów:

- Do projektów realizowanych w ramach działania 2.1. zastosowanie znajdują stosowne przepisy prawa, w tym w szczególności ustawy z dnia 17 lutego 2005 r. o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne (Dz.U.2013 poz.235) oraz ustawy z dnia 4 marca 2010 r. o infrastrukturze informacji przestrzennej (Dz.U.2010 nr 76 poz.489 z późn. zm.) oraz ustawy z dnia 28 kwietnia 2011 r. o systemie informacji w ochronie zdrowia (Dz.U.2011 nr 113 poz.657 z późn. zm.), z zastrzeżeniem warunków określonych w SzOOP oraz innych dokumentów programowych,
- Inwestowanie w sprzęt teleinformatyczny jest możliwe w uzasadnionych przypadkach jedynie, o ile warunkuje to realizację celów projektu, zaś przeprowadzona analiza wykazuje niewystarczające zasoby w administracji publicznej,
- Nie będą wspierane projekty, których zakres pokrywa się z przedsięwzięciami realizowanymi lub planowanymi do wsparcia na szczeblu krajowym,
- Wsparcie rozwoju e-usług publicznych nie będzie obejmowało inwestycji związanych z zapewnieniem dostępu do Internetu, w tym dla osób zagrożonych wykluczeniem cyfrowym.

III. Wykaz wydatków kwalifikowanych i niekwalifikowanych w ramach III osi priorytetowej

Działanie 3.1 Poprawa warunków do rozwoju MŚP

Poddziałanie 3.1.1, tj. „*Tworzenie terenów inwestycyjnych na obszarach typu brownfield – ZIT*”

Poddziałanie 3.1.2, tj. „*Tworzenie terenów inwestycyjnych na obszarach typu brownfield – RIT*”

A. Wydatki kwalifikowalne:

W przypadku działania Poddziałania 3.1.1 oraz 3.1.2 za kwalifikowalne uznaje się wszystkie wydatki niezbędne do realizacji projektu, zgodne z zasadami określonymi w części ogólnej wytycznych programowych, jak również wydatki szczegółowe wymienione poniżej w ramach następujących kategorii:

- **Wydatki związane z przygotowaniem projektu, m.in.:**
 - ekspertyzy budowlane, analizy techniczne wymagane przepisami prawa,
 - projekt budowlany, projekt wykonawczy,
 - dokumentacja aplikacyjna, przetargowa (np. studium wykonalności/biznes plan lub ich elementy, program funkcjonalno-użytkowy, kosztorys inwestorski),
 - raport oddziaływania na środowisko oraz niezbędne decyzje administracyjne,
 - opłaty związane z uzyskaniem decyzji administracyjnych,
 - wydatki poniesione na instrumenty zabezpieczające realizację umowy o dofinansowanie,
 - mapy lub szkice sytuujące projektu,
 - opracowania dotyczące analizy potrzeb.

- **Usługi dot. zarządzania i nadzoru nad projektem, m.in.:**
 - inspektor nadzoru inwestorskiego,
 - inżynier kontraktu,
 - inwestor zastępczy,
 - nadzór nad projektem, np. nadzory architektoniczne, autorskie.

- **Wydatki związane z pracami budowlanymi, instalacyjnymi i adaptacyjnymi, m.in.:**
 - przygotowanie terenu pod budowę (zagospodarowanie terenu budowy wraz z budową tymczasowych obiektów),
 - roboty budowlane (materiały i roboty budowlane),
 - przebudowa/budowa nowej infrastruktury technicznej na terenach inwestycyjnych: sieci kanalizacji sanitarnej, deszczowej, wodociągowej, elektroenergetycznej, ciepłowniczej, telekomunikacyjnej, gazowej itp., pod warunkiem, że nie stanowią elementu publicznej infrastruktury drogowej,
 - prace budowlano-montażowe,
 - prace rozbiórkowe,
 - prace związane z zagospodarowaniem terenu,
 - wydatki związane z zabezpieczeniem obiektu (np. monitoring, instalacje alarmowe, przeciwpożarowe itp.) tylko jako element szerszej inwestycji,

- inwestycje w infrastrukturę TIK niezbędną do kompleksowego uzbrojenia terenu inwestycyjnego, polegające na wyposażeniu w sieć teleinformatyczną wyłącznie terenu, na którym realizowana jest inwestycja.
- **Wydatki związane z niwelacją terenu.**
- **Wydatki związane z przebudową infrastruktury kolidującej z inwestycją:**
 - wydatki związane z przebudową infrastruktury kolidujące z inwestycją należy traktować jako uzupełniające elementy projektu, tym samym mogą one stanowić jedynie mniejszą część budżetu projektu (do 49% kosztów całkowitych projektu).
- **Wydatki związane z rekultywacją:**
 - wydatki związane z rekultywacją terenu przygotowywanego pod inwestycję nie mogą stanowić wiodącego zakresu przedsięwzięcia (do 49% kosztów całkowitych projektu).
- **Wydatki na wewnętrzną infrastrukturę komunikacyjną** w tym również niezbędne wydatki związane z włączeniem jej do drogi publicznej, wydatki na oświetlenie:
 - wydatki należy traktować jako uzupełniający element projektu, tym samym mogą stanowić jedynie mniejszą część budżetu projektu (do 49% kosztów całkowitych projektu).
- **Wydatki związane z adaptacją budynków zlokalizowanych na tworzonym terenie inwestycyjnym:**
 - wydatki należy traktować jako uzupełniający element projektu, tym samym mogą stanowić jedynie mniejszą część budżetu projektu (do 49% kosztów całkowitych projektu).
- **Wydatki na promocję terenów inwestycyjnych**, w tym koszty związane z udziałem w targach krajowych i zagranicznych.
- **Wydatki na informację i promocję.** Koszty dot. oznaczeń, bilbordów i tablic informacyjno-promocyjnych.
- **Inne koszty bezpośrednie**, których nie można zaklasyfikować do żadnej z powyższych kategorii.

B. Wydatki niekwalifikowalne:

- wydatki wskazane w rozdziale 9 niniejszych wytycznych,
- wydatki w ramach mechanizmu cross-financingu,
- budowa/przebudowa/remont dróg dojazdowych do tworzonego terenu inwestycyjnego,
- budowa / przebudowa infrastruktury towarzyszącej, będącej elementem, budowy / przebudowy/ remontu drogi publicznej, niezbędnej do skomunikowania terenu,
- materiały i inne środki nie stanowiące środków trwałych,
- nabycie środków transportu,
- zakup gruntu i nieruchomości,
- nabycie używanych środków trwałych,
- koszty związane z utrzymaniem infrastruktury.

Działanie 3.1 Poprawa warunków do rozwoju MŚP

Poddziałanie 3.1.3, tj. „Rozwój profesjonalnych usług świadczonych na rzecz przedsiębiorców”

A. Wydatki kwalifikowalne:

W przypadku działania Poddziałania 3.1.3 za kwalifikowalne uznaje się wszystkie wydatki niezbędne do realizacji projektu, zgodne z zasadami określonymi w części ogólnej wytycznych programowych, jak również wydatki szczegółowe wymienione poniżej w ramach następujących kategorii:

Wydatki związane z przygotowaniem projektu, m.in.:

- dokumentacja aplikacyjna i przetargowa (np. studium wykonalności/biznes plan lub ich elementy),
- wydatki poniesione na instrumenty zabezpieczające realizację umowy o dofinansowanie,
- opracowania dotyczące analizy potrzeb.

• Wydatki związane ze świadczeniem usług doradczych, m.in.:

- nabycie fabrycznie nowych środków trwałych wykorzystywanych do świadczeniu usług doradczych/szkoleniowych (sprzęt, wyposażenie biurowe),
- nabycie wartości niematerialnych i prawnych (oprogramowanie, licencje),
- tłumaczenie, druk materiałów i ich publikacja,
- usługi księgowo, prawnicze, eksperckie, doradcze związane ze świadczeniem usługi,
- remont, naprawa, adaptacja pomieszczeń wykorzystywanych do świadczenia usług,
- podróże służbowe osób uczestniczących w świadczeniu usług,
- dopuszcza się inwestycje w infrastrukturę TIK niezbędną do udoskonalania usług świadczonych na rzecz MŚP.

- **Wydatki związane z angażowaniem personelu - stosunek pracy.** Koszty związane z wynagrodzeniem osób bezpośrednio realizujących zadania w projekcie, zatrudnionych w ramach umowy o pracę są kwalifikowane pod warunkiem, że ich zakresy czynności są przypisane wyłącznie do projektu oraz pod warunkiem, że nie dotyczą kosztów związanych z uzyskaniem dofinansowania, takich jak opracowanie i wypełnienie formularzy wniosków o dofinansowanie i płatność oraz pozostałych ustandaryzowanych formularzy, prowadzenia korespondencji z IZ/IP RPO WSL, wprowadzania danych do systemów informatycznych, a także pozostałych zadań obsługowych związanych z zarządzaniem i rozliczaniem projektu. Pozostałe zasady kwalifikowalności określają wytyczne horyzontalne.

- **Wydatki związane z angażowaniem personelu - stosunek cywilnoprawny, samozatrudnienie oraz inne formy zaangażowania.** Koszty związane z angażowaniem personelu realizującego zadania w projekcie są kwalifikowane pod warunkiem, że nie dotyczą kosztów związanych z uzyskaniem dofinansowania, takich jak opracowanie i wypełnienie formularzy wniosków dofinansowanie i płatność oraz pozostałych ustandaryzowanych formularzy, prowadzenia korespondencji z IZ/IP RPO WSL, wprowadzania danych do systemów informatycznych, a także pozostałych zadań obsługowych związanych z zarządzaniem i rozliczaniem projektu. Szczegółowe zasady kwalifikowalności określają wytyczne horyzontalne.

- **Wydatki na informację i promocję.** Koszty dot. oznaczeń, billboardów i tablic informacyjno-promocyjnych.

- **Inne koszty bezpośrednie**, których nie można zaklasyfikować do żadnej z powyższych kategorii.

B. Wydatki niekwalifikowalne:

- wydatki wskazane w rozdziale 9 niniejszych wytycznych,
- wydatki w ramach mechanizmu cross-financingu,
- usługi, związane ze zwykłymi kosztami operacyjnymi przedsiębiorstwa, takimi jak, np. usługi doradztwa podatkowego, regularne usługi prawnicze, reklama, marketing, księgowość,
- wydatki związane z przetestowaniem realizacji usługi/usług,
- nabycie środków transportu,
- zakup nieruchomości,
- nabycie używanych środków trwałych.

Działanie 3.2 Innowacje w MŚP⁹

A. Koszty kwalifikowalne:

Pomoc beneficjentom udzielana będzie w oparciu o art. 14 Rozporządzenia Komisji (UE) nr 651/2014 oraz rozporządzenie dotyczące pomocy de minimis¹⁰. W przypadku działania 3.2 Innowacje w MŚP w ramach III osi priorytetowej RPO WSL za kwalifikowalne uznaje się wyłącznie wskazane we wniosku o dofinansowanie i niezbędne do realizacji projektu następujące kategorie wydatków:

1) ponoszone zgodnie z art. 14 Rozporządzenia Komisji (UE) nr 651/2014:

- **koszty nabycia nowych środków trwałych¹¹** (w tym m.in.: koszty zakupu, wytworzenia, instalacji, montażu, pierwszego uruchomienia, transportu, opakowania, rozładunku, koszty sprawdzenia i przystosowania nabytego sprzętu, koszty szkolenia personelu, instruktażu) pod warunkiem, że koszty te są ujęte w wartości początkowej zakupionego/wytworzonego środka trwałego w ewidencji środków trwałych beneficjenta,
- **koszty nabycia wartości niematerialnych i prawnych** w szczególności zakup licencji i oprogramowania (w tym m.in.: koszty zakupu, wytworzenia, instalacji, montażu, pierwszego uruchomienia, koszty sprawdzenia i przystosowania nabytego oprogramowania, koszty szkolenia personelu, instruktażu) pod warunkiem, że koszty te ujęte są w wartości początkowej zakupionej/wytworzonej wartości niematerialnej i prawnej w ewidencji środków trwałych/wartości niematerialnych i prawnych beneficjenta; zakup wartości niematerialnych i prawnych dedykowanych/wytworzonych bezpośrednio dla wnioskodawcy lub powszechnie niedostępnych, powinien być dokonany bezpośrednio od wytwórcy/producenta lub wyłącznego/autoryzowanego dystrybutora;
- **koszty nabycia nowych środków trwałych i wartości niematerialnych i prawnych w formie leasingu finansowego** poniesione w okresie realizacji projektu; kwalifikowalne są jedynie raty kapitałowe leasingu finansowego z obowiązkiem zakupu aktywów przez beneficjenta po wygaśnięciu umowy leasingu,

2) ponoszone zgodnie z rozporządzeniami dotyczącymi pomocy de minimis¹²:

- **koszty szkoleń** związanych z realizacją projektu w tym m.in. szkolenia pracowników korzystających z produktu projektu, szkolenia dla osób zaangażowanych we wdrażanie projektu, szkolenia dla użytkowników oprogramowania i sprzętu – wydatki kwalifikowalne w wysokości do 5% wartości pozostałych rzeczywiście poniesionych wydatków kwalifikowalnych nieobjętych limitami procentowymi;
- **koszty usług doradczych**, w tym m.in. zakup usług doradczych związanych z zastosowaniem i wykorzystaniem środków trwałych i wartości niematerialnych i prawnych, usługi doradcze

⁹ Przedstawiony katalog wydatków kwalifikowalnych i niekwalifikowalnych stanowi wstępny zarys wydatków; szczegółowy katalog wydatków kwalifikowalnych i niekwalifikowalnych zostanie opublikowany w ramach ogłoszenia o konkursie;

¹⁰ Beneficjent nie może wnioskować ani otrzymać pomocy na wydatki objęte wyłącznie pomocą de minimis,

¹¹ Nowy środek trwały to środek trwały fabrycznie nowy, wcześniej nieużytkowany (w szczególności nie był ujęty w ewidencji środków trwałych beneficjenta, sprzedawcy),

¹² Beneficjent nie może wnioskować ani otrzymać pomocy na wydatki objęte wyłącznie pomocą de minimis,

niezbędne do wdrożenia zakupionych środków trwałych i wartości niematerialnych i prawnych, usługi doradcze dotyczące opracowania dokumentacji źródłowej/konstrukcyjnej nowego systemu, usługi doradcze związane z planowanym wprowadzeniem produktów - wydatki kwalifikowalne w wysokości do 5% wartości pozostałych rzeczywiście poniesionych wydatków kwalifikowalnych nieobjętych limitami procentowymi; do kosztów tych nie należą usługi związane z bieżącą działalnością gospodarczą beneficjenta, które mają charakter ciągły lub okresowy, takie jak rutynowe usługi doradztwa podatkowego, finansowego, itp.

- **koszty promocji** projektu z zastrzeżeniem, że zamieszczona treść będzie w całości dotyczyć efektu realizacji projektu (publikacje w mediach, reklamy out-door, koszty wynajęcia powierzchni wystawienniczej bezpośrednio od organizatora imprezy targowej); warunkiem kwalifikowalności działań związanych z promocją jest zamieszczenie informacji o współfinansowaniu projektu zgodnie z wytycznymi horyzontalnymi w zakresie informacji i promocji - wydatki kwalifikowalne w wysokości do 10% wartości pozostałych rzeczywiście poniesionych wydatków kwalifikowalnych nieobjętych limitami procentowymi,

Warunkiem kwalifikowalności powyższych wydatków (szkolenia, usługi doradcze, promocja) jest ich poniesienie w okresie realizacji projektu, natomiast rozliczenie może nastąpić jedynie w ramach wniosku o płatność końcową na podstawie rzeczywiście poniesionych kosztów.

B. Koszty niekwalifikowalne:

Za koszty niekwalifikowalne uznaje się wszystkie wydatki, które nie zostały wymienione w katalogu wydatków kwalifikowalnych odnoszących się do działania 3.2, w tym:

- wydatki wskazane w części 9 niniejszych wytycznych, a także wynikających z przepisów unijnych/krajowych,
- wydatki poniesione niezgodnie z zapisami umowy o dofinansowanie,
- podatek VAT od towarów i usług,
- wydatki niezaplanowane w zatwierdzonym wniosku o dofinansowanie,
- wydatek poniesiony w formie płatności gotówkowej,
- wydatek poniesiony z rachunku bankowego, którego posiadaczem nie jest beneficjent,
- wydatek poniesiony w formie kompensaty,
- zakup środków transportu,
- zakup robót i materiałów budowlanych,
- wniesienie wkładu niepieniężnego,
- zakup nieruchomości zabudowanej oraz niezabudowanej,
- leasing w formie operacyjnej, zwrotnej,
- w przypadku leasingu w formie finansowej – koszty inne niż koszty raty kapitałowej m.in. podatek, marża finansującego, odsetki od refinansowania kosztów, opłaty ubezpieczeniowe, koszty ogólne,
- dzierżawa/najem gruntów i budynków,
- wydatki poniesione w ramach cross-financingu, jeśli regulamin konkursu ich nie przewiduje,
- zakup używanego środka trwałego (w tym również zakup środka trwałego składającego się z co najmniej jednego używanego elementu – np. w sytuacji, gdy środkowi trwałemu nadano jedynie nową tabliczkę znamionową; natomiast w przypadku wytworzenia środka trwałego składającego się z nowych i używanych elementów niekwalifikowalne są elementy używane).

C. Dodatkowe zasady rozliczania kosztów:

- Beneficjent pomocy musi wnieść wkład finansowy w wysokości co najmniej 25 % kosztów kwalifikowalnych pochodzących ze środków własnych lub zewnętrznych źródeł finansowania, w postaci wolnej od wszelkiego publicznego wsparcia finansowego (dotyczy wydatków ponoszonych w oparciu o art. 14 Rozporządzenia Komisji (UE) nr 651/2014) oraz musi respektować zasadę o której mowa w art. 37 ust. 9 rozporządzenia ogólnego, np.:

całkowite wydatki kwalifikowalne w projekcie		100 000,00 PLN, w tym:
dofinansowanie	50%	50 000,00 PLN
wkład własny beneficjenta <u>wolny od wszelkiego publicznego</u> wsparcia finansowego	25%	25 000,00 PLN
pozostały wkład własny beneficjenta z możliwością skorzystania z publicznego wsparcia finansowego (np. pożyczki na preferencyjnych warunkach)	25%	25 000,00 PLN

- Wydatki mogą zostać uznane za kwalifikowalne pod warunkiem ich bezpośredniego wskazania wraz z uzasadnieniem konieczności ich zakupu we wniosku o dofinansowanie stanowiącym załącznik do umowy o dofinansowanie,
- We wniosku o dofinansowanie należy uzasadnić zastosowanie najbardziej efektywnej dla danego przypadku metody pozyskania wydatku kwalifikowalnego¹³ uwzględniając przedmiot i cel danego projektu.

¹³ Metody zgodne z zapisami wytycznych horyzontalnych: rozdz. 6 pkt. 12,

Działanie 3.3 Technologie informacyjno-komunikacyjne w działalności gospodarczej¹⁴

A. Koszty kwalifikowalne:

Pomoc beneficjentom udzielana będzie w oparciu o art. 14, 18, 29 Rozporządzenia Komisji (UE) nr 651/2014 oraz rozporządzenie dotyczące pomocy de minimis¹⁵. W przypadku działania 3.3 Technologie informacyjno-komunikacyjne w działalności gospodarczej w ramach III osi priorytetowej RPO WSL za kwalifikowalne uznaje się wyłącznie wskazane we wniosku o dofinansowanie i niezbędne do realizacji projektu następujące kategorie wydatków:

1) ponoszone zgodnie z art. 14 Rozporządzenia Komisji (UE) nr 651/2014:

- **koszty nabycia nowych środków trwałych¹⁶** (w tym m.in.: koszty zakupu, wytworzenia, instalacji, montażu, pierwszego uruchomienia, transportu, opakowania, rozładunku, koszty sprawdzenia i przystosowania nabytego sprzętu, koszty szkolenia personelu, instruktażu) pod warunkiem, że koszty te są ujęte w wartości początkowej zakupionego/wytworzonego środka trwałego w ewidencji środków trwałych beneficjenta;
- **koszty nabycia wartości niematerialnych i prawnych** w szczególności zakup licencji i oprogramowania (w tym m.in.: koszty zakupu, wytworzenia, instalacji, montażu, pierwszego uruchomienia, koszty sprawdzenia i przystosowania nabytego oprogramowania, koszty szkolenia personelu, instruktażu) pod warunkiem, że koszty te ujęte są w wartości początkowej zakupionej/wytworzonej wartości niematerialnej i prawnej w ewidencji środków trwałych/wartości niematerialnych i prawnych beneficjenta; zakup wartości niematerialnych i prawnych dedykowanych/wytworzonych bezpośrednio dla wnioskodawcy lub powszechnie niedostępnych, powinien być dokonany bezpośrednio od wytwórcy/producenta lub wyłącznego/autoryzowanego dystrybutora;
- **koszty nabycia nowych środków trwałych i wartości niematerialnych i prawnych w formie leasingu finansowego** poniesione w okresie realizacji projektu; kwalifikowalne są jedynie raty kapitałowe leasingu finansowego z obowiązkiem zakupu aktywów przez beneficjenta po wygaśnięciu umowy leasingu;

2) ponoszone zgodnie z art. 18 Rozporządzenia Komisji (UE) nr 651/2014¹⁷:

- **koszty usług doradczych świadczonych przez doradców zewnętrznych** - w tym m.in. zakup usług doradczych związanych z zastosowaniem i wykorzystaniem środków trwałych i wartości niematerialnych i prawnych, usługi doradcze niezbędne do wdrożenia zakupionych środków trwałych i wartości niematerialnych i prawnych, usługi doradcze dotyczące opracowania

¹⁴ Przedstawiony katalog wydatków kwalifikowalnych i niekwalifikowanych stanowi wstępny zarys wydatków; szczegółowy katalog wydatków kwalifikowalnych i niekwalifikowalnych zostanie opublikowany w ramach ogłoszenia o konkursie;

¹⁵ Beneficjent nie może wnioskować ani otrzymać pomocy na wydatki objęte wyłącznie pomocą de minimis;

¹⁶ Nowy środek trwały to środek trwały fabrycznie nowy, wcześniej nieużytkowany (w szczególności nie był ujęty w ewidencji środków trwałych beneficjenta, sprzedawcy);

¹⁷ Beneficjent nie może wnioskować ani otrzymać pomocy na projekt obejmujący jedynie wydatki ponoszone zgodnie z art. 18 Rozporządzenia Komisji (UE) nr 651/2014;

dokumentacji źródłowej/konstrukcyjnej nowego systemu, usługi doradcze w zakresie zastosowania technologii informacyjno-komunikacyjnych w przedsiębiorstwie;

3) ponoszone zgodnie z art. 29 Rozporządzenia Komisji (UE) nr 651/2014¹⁸:

- **koszty personelu** (umowa cywilno-prawna), w przypadku personelu zaangażowanego w wytworzenie środka trwałego/wartości niematerialnej i prawnej,
- **dodatkowe koszty ogólne** – koszty usług informatycznych związanych z wykorzystaniem infrastruktury udostępnionej w technologii chmury obliczeniowej, usług związanych z kolokacją, konfiguracją, parametryzacją, skalowaniem, optymalizacją systemu, hostingiem.

4) ponoszone zgodnie z rozporządzeniami dotyczącymi pomocy de minimis¹⁹:

- **koszty szkoleń** związanych z realizacją projektu w zakresie rozwoju produktów i usług w oparciu o TIK, w tym m.in. szkolenia pracowników korzystających z produktu projektu, szkolenia dla osób zaangażowanych we wdrażanie projektu, szkolenia dla użytkowników oprogramowania i sprzętu – wydatki kwalifikowalne w wysokości do **10%** wartości pozostałych rzeczywiście poniesionych wydatków kwalifikowalnych nieobjętych limitami procentowymi;
- **koszty promocji** projektu z zastrzeżeniem, że zamieszczona treść będzie w całości dotyczyć efektu realizacji projektu; warunkiem kwalifikowalności działań związanych z promocją jest zamieszczenie informacji o współfinansowaniu projektu *zgodnie z wytycznymi horyzontalnymi w zakresie informacji i promocji - wydatki kwalifikowalne w wysokości do 10% wartości pozostałych rzeczywiście poniesionych wydatków kwalifikowalnych* nieobjętych limitami procentowymi;

Warunkiem kwalifikowalności powyższych wydatków (promocja, szkolenia) jest ich poniesienie w okresie realizacji projektu, natomiast rozliczenie może nastąpić jedynie w ramach wniosku o płatność końcową na podstawie rzeczywiście poniesionych kosztów.

B. Koszty niekwalifikowalne:

Za koszty niekwalifikowalne uznaje się wszystkie wydatki, które nie zostały wymienione w katalogu wydatków kwalifikowalnych odnoszących się do działania 3.3 w tym:

- wydatki wskazane w części 9 niniejszych wytycznych, a także wynikające z przepisów unijnych/krajowych,
- wydatki niezaplanowane w zatwierdzonym wniosku o dofinansowanie,
- wydatki poniesione niezgodnie z zapisami umowy o dofinansowanie,
- podatek VAT od towarów i usług,
- wydatek poniesiony w formie płatności gotówkowej,
- wydatek poniesiony z rachunku bankowego, którego posiadaczem nie jest beneficjent,
- wydatek poniesiony w formie kompensaty,
- zakup środków transportu,

¹⁸ Beneficjent nie może wnioskować ani otrzymać pomocy na projekt obejmujący jedynie wydatki ponoszone zgodnie z art. 29 Rozporządzenia Komisji (UE) nr 651/2014;

¹⁹ Beneficjent nie może wnioskować ani otrzymać pomocy na wydatki objęte wyłącznie pomocą de minimis;

- zakup robót i materiałów budowlanych,
- wniesienie wkładu niepieniężnego,
- zakup nieruchomości zabudowanej oraz niezabudowanej,
- leasing w formie operacyjnej, zwrotnej,
- w przypadku leasingu w formie finansowej – koszty inne niż koszty raty kapitałowej m.in. podatek, marża finansującego, odsetki od refinansowania kosztów, opłaty ubezpieczeniowe, koszty ogólne,
- dzierżawa/najem gruntów i budynków,
- koszty usług doradczych związanych z bieżącą działalnością gospodarczą beneficjenta, które mają charakter ciągły lub okresowy, takie jak rutynowe usługi doradztwa podatkowego, finansowego itp.;
- wydatki poniesione w ramach cross-finansingu, jeśli regulamin konkursu ich nie przewiduje,
- zakup używanego środka trwałego (w tym również zakup środka trwałego składającego się z co najmniej jednego używanego elementu – np. w sytuacji, gdy środkowi trwałemu nadano jedynie nową tabliczkę znamionową; natomiast w przypadku wytworzenia środka trwałego składającego się z nowych i używanych elementów niekwalifikowalne są elementy używane).

C. Dodatkowe zasady rozliczania kosztów i kwalifikowalność projektu:

- Beneficjent pomocy musi wnieść wkład finansowy w wysokości co najmniej 25 % kosztów kwalifikowalnych pochodzących ze środków własnych lub zewnętrznych źródeł finansowania, w postaci wolnej od wszelkiego publicznego wsparcia finansowego (dotyczy wydatków ponoszonych w oparciu o art. 14 Rozporządzenia Komisji (UE) nr 651/2014) oraz musi respektować zasadę, o której mowa w art. 37 ust. 9 rozporządzenia ogólnego, np.:

całkowite wydatki kwalifikowalne w projekcie		100 000,00 PLN, w tym:
dofinansowanie	50%	50 000,00 PLN
wkład własny beneficjenta <u>wolny od wszelkiego publicznego</u> wsparcia finansowego	25%	25 000,00 PLN
pozostały wkład własny beneficjenta z możliwością skorzystania z publicznego wsparcia finansowego (np. pożyczki na preferencyjnych warunkach)	25%	25 000,00 PLN

- Wydatki mogą zostać uznane za kwalifikowalne pod warunkiem ich bezpośredniego wskazania wraz z uzasadnieniem konieczności ich zakupu we wniosku o dofinansowanie stanowiącym załącznik do umowy o dofinansowanie.
- We wniosku o dofinansowanie należy uzasadnić zastosowanie najbardziej efektywnej dla danego przypadku metody pozyskania wydatku kwalifikowalnego uwzględniając przedmiot i cel danego projektu.

IV. Wykaz wydatków kwalifikowanych i niekwalifikowanych w ramach IV osi priorytetowej

Działanie 4.1 Odnawialne źródła energii

A. Wydatki kwalifikowalne:

W przypadku działania 4.1 Odnawialne źródła energii za kwalifikowalne uznaje się wszystkie wydatki niezbędne do realizacji projektu, zgodne z zasadami określonymi w części ogólnej wytycznych programowych, jak również wydatki szczegółowe wymienione poniżej w ramach następujących kategorii:

- **Wydatki związane z przygotowaniem projektu, m.in.:**

- ekspertyzy budowlane, analizy techniczne wymagane przepisami prawa,
- przygotowanie opracowań dotyczących wpływu na środowisko – efekt ekologiczny (zmniejszenie emisji CO₂, gazów szkodliwych i pyłów).projekt budowlany, projekt wykonawczy,
- dokumentacja aplikacyjna, przetargowa i geodezyjna (np. studium wykonalności / biznes plan lub ich elementy, program funkcjonalno-użytkowy, kosztorys inwestorski),
- raport oddziaływania na środowisko oraz niezbędne decyzje administracyjne,
- opłaty związane z uzyskaniem decyzji administracyjnych,
- wydatki poniesione na instrumenty zabezpieczające realizację umowy o dofinansowanie,
- mapy lub szkice sytuujące projektu,
- opracowania dotyczące analizy potrzeb,
- audyty energetyczne.

- **Usługi dot. zarządzania i nadzoru nad projektem, m.in.:**

- inspektor nadzoru inwestorskiego,
- inżynier kontraktu,
- inwestor zastępczy,
- nadzór nad projektem, np. nadzory architektoniczne, autorskie, konserwatorskie.

- **Wydatki na prace budowlane, instalacyjne i adaptacyjne, m.in.:**

- budowy/przebudowy każdej instalacji/infrastruktury wykorzystującej OZE, w tym instalacji kogeneracyjnych,
- budowy przyłącza elektroenergetycznego do sieci dystrybucyjnej,
- budowy/nabycia nowej infrastruktury oświetleniowej opartej o OZE bez podłączania jej do sieci elektroenergetycznej,
- przygotowanie terenu pod budowę (zagospodarowanie terenu budowy wraz z budową tymczasowych obiektów),
- prace zabezpieczające teren objęty projektem,
- roboty budowlane (materiały i roboty budowlane),
- przebudowa/budowa infrastruktury technicznej: przewodów lub urządzeń wodociągowych, kanalizacyjnych, ciepłowniczych, elektrycznych, gazowych, telekomunikacyjnych lub włókien światłowodowych na potrzeby przebudowy/budowy,
- prace budowlano-montażowe,
- prace instalacyjne,
- prace rozbiórkowe,
- prace związane z zagospodarowaniem terenu.

- **Wydatki dotyczące opomiarowania instalacji OZE** wraz z systemami do zdalnego monitoringu i platformami internetowymi, jako element szerszego projektu.
- **Wydatki na zakup nieruchomości**, zgodnie z limitem określonym w wytycznych horyzontalnych.
- **Wydatki na informację i promocję**. Wydatki dot. oznaczeń, billboardów i tablic informacyjno-promocyjnych.
- **Inne wydatki bezpośrednie**, których nie można zaklasyfikować do żadnej z powyższych kategorii.

B. Wydatki niekwalifikowalne:

- wydatki wskazane w rozdziale 9 niniejszych wytycznych,
- wydatki w ramach mechanizmu cross-finansingu,
- rozbudowa sieci dystrybucyjnej i przesyłowej.

C. Dodatkowe zasady rozliczania kosztów:

- Dopuszczalna moc instalowana jednostki/elektrowni w ramach infrastruktury wykorzystujących OZE zgodnie z limitami wskazanymi w SzOOP,
- Istnieje możliwość wsparcia projektów w formule „słoneczne gminy” realizowanych w oparciu wszystkie rodzaje OZE

Działanie 4.3 Efektywność energetyczna i odnawialne źródła energii w infrastrukturze publicznej i mieszkaniowej

A. Wydatki kwalifikowalne:

W przypadku działania 4.3 Efektywność energetyczna i odnawialne źródła energii w infrastrukturze publicznej i mieszkaniowej za kwalifikowalne uznaje się wszystkie wydatki niezbędne do realizacji projektu, zgodne z zasadami określonymi w części ogólnej wytycznych programowych, jak również wydatki szczegółowe wymienione poniżej w ramach następujących kategorii:

- **Wydatki związane z przygotowaniem projektu, m.in.:**
 - ekspertyzy budowlane, analizy techniczne wymagane przepisami prawa,
 - przygotowanie opracowań dotyczących wpływu na środowisko – efekt ekologiczny (zmniejszenie emisji CO₂, gazów szkodliwych i pyłów),
 - projekt budowlany, projekt wykonawczy,
 - dokumentacja aplikacyjna, przetargowa i geodezyjna (np. studium wykonalności/biznes plan lub ich elementy, program funkcjonalno-użytkowy, kosztorys inwestorski),
 - raport oddziaływania na środowisko oraz niezbędne decyzje administracyjne,
 - opłaty związane z uzyskaniem decyzji administracyjnych,
 - wydatki poniesione na instrumenty zabezpieczające realizację umowy o dofinansowanie,
 - mapy lub szkice sytuujące projektu,
 - opracowania dotyczące analizy potrzeb,
 - audyty energetyczne.

- **Usługi dot. zarządzania i nadzoru nad projektem, m.in.:**
 - inspektor nadzoru inwestorskiego,
 - inżynier kontraktu,
 - inwestor zastępczy,
 - nadzór nad projektem, np. nadzory architektoniczne, autorskie, konserwatorskie.

- **Wydatki na prace budowlane, instalacyjne i adaptacyjne, m.in.:**
 - przygotowanie terenu pod budowę (zagospodarowanie terenu budowy wraz z budową tymczasowych obiektów),
 - prace zabezpieczające teren objęty projektem,
 - roboty budowlane (materiały i roboty budowlane),
 - przebudowa/budowa infrastruktury technicznej: przewodów lub urządzeń wodociągowych, kanalizacyjnych, ciepłowniczych, elektrycznych, gazowych, telekomunikacyjnych lub włókien światłowodowych na potrzeby przebudowy/budowy,
 - prace budowlano-montażowe,
 - prace instalacyjne,
 - prace rozbiórkowe,
 - prace związane z zagospodarowaniem terenu.

- **Wydatki na modernizację energetyczną budynków użyteczności publicznej oraz wielorodzinnych budynków mieszkalnych w zakresie, m.in.:**
 - poprawy izolacyjności przegród budowlanych, wymiany okien i drzwi zewnętrznych na wyroby o lepszej izolacyjności, docieplenia dachu,
 - modernizacji instalacji c.o. wyłącznie jako element kompleksowej modernizacji energetycznej budynku,

- wymiany oświetlenia wewnętrznego na energooszczędne, w tym systemy zarządzania oświetleniem w budynku, wyłącznie jako element kompleksowej modernizacji energetycznej budynku; w przypadku oświetlenia zewnętrznego tylko jeżeli jest ono zasilane z przyłącza energetycznego budynku (tj. wpłynie na ograniczenie zużycia energii dla modernizowanego budynku),
 - przebudowy systemów wentylacji i klimatyzacji wyłącznie jako element kompleksowej modernizacji energetycznej budynku,
 - przyłącza do sieci ciepłej,
 - systemu zarządzania energią dla budynku wyłącznie jako element kompleksowej modernizacji energetycznej budynku,
 - wymiany napędu dźwigu osobowego/towarowego (silnika, falownika, szafy sterowniczej) wyłącznie jako element kompleksowej modernizacji energetycznej budynku.
- **Wydatki związane z likwidacją „niskiej emisji”.** Wydatki na wymianę/modernizację indywidualnych źródeł ciepła lub podłączenie budynków do sieciowych nośników ciepła, zmierzające do likwidacji „niskiej emisji” w zakresie, m.in.:
 - wymiany/modernizacji źródeł ciepła nieefektywnych ekologicznie wraz z pozostałymi elementami systemu grzewczego na źródła/ systemy grzewcze wykorzystujące paliwo gazowe lub biomasę, charakteryzujące się zwiększoną sprawnością ekologiczną jak też podłączenie budynków do istniejących sieci ciepłych,
 - wymiany modernizacji źródeł ciepła nieefektywnych ekologicznie wraz z pozostałymi elementami systemu grzewczego na źródła/ systemy grzewcze oparte prąd elektryczny,
 - przebudowy systemów wentylacji i klimatyzacji wyłącznie w przypadku jeżeli system ten jest technologicznie połączony ze źródłem ciepła;
 - **Wydatki na budowę instalacji OZE w modernizowanych energetycznie budynkach.** Wydatki w zakresie budowy/przebudowy każdej instalacji/infrastruktury wykorzystującej OZE, w tym instalacji kogeneracyjnych są możliwe wyłącznie wraz z realizacją 1. typu projektu, tj. *„Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej oraz wielorodzinnych budynków mieszkalnych”* i/lub 2. typu projektu, tj. *„Likwidacja „niskiej emisji” poprzez wymianę/modernizację indywidualnych źródeł ciepła lub podłączanie budynków do sieciowych nośników ciepła”*. Kwalifikowane są wydatki m.in. dotyczące:
 - budowy instalacji wykorzystującej OZE, w tym instalacji kogeneracyjnych w modernizowanych energetycznie budynkach
 - budowy przyłącza elektroenergetycznego do sieci dystrybucyjnej.
 - **Wydatki na zakup nieruchomości,** zgodnie z limitem określonym w wytycznych horyzontalnych.
 - **Wydatki na informację i promocję.** Koszty dot. oznaczeń, billboardów i tablic informacyjno-promocyjnych.
 - **Inne wydatki bezpośrednie,** których nie można zaklasyfikować do żadnej z powyższych kategorii.

B. Wydatki niekwalifikowalne:

- wydatki wskazane w rozdziale 9 niniejszych wytycznych,
- wydatki w ramach mechanizmu cross-finansingu,
- wydatki dot. termomodernizacji budynków jednorodzinnych,

- wydatki dot. robót budowlanych nie związanych bezpośrednio z poprawą efektywności energetycznej budynku,
- wydatki dot. remontu wewnętrznej instalacji elektrycznej,
- wydatki dot. remontu/wymiany kabiny dźwigu osobowego/towarowego, szybu oraz urządzeń i przewodów związanych z pracą i konserwacją dźwigu,
- wydatki dot. oświetlenia zewnętrznego nie zasilanego z przyłącza energetycznego budynku (brak ograniczenia zużycia energii dla modernizowanego budynku).

C. Dodatkowe zasady rozliczania kosztów:

- Projekt z zakresu głębokiej modernizacji energetycznej²⁰ nie kwalifikuje się do dofinansowania jeśli poprawa efektywności energetycznej (obliczanej dla energii końcowej) jest mniejsza niż 25%,
- Istnieje możliwość wsparcia projektów w formule „niskoemisyjne gminy” realizowanych głównie na obszarach gmin o rozproszonej zabudowie, gdzie nie ma ekonomicznego uzasadnienia dla budowy/podłączenia do sieci ciepłej,
- W obszarze ochrony zdrowia projekty z zakresu termomodernizacji mogą dotyczyć tylko obiektów, których funkcjonowanie będzie uzasadnione w kontekście map potrzeb zdrowotnych²¹.

²⁰ Głęboka modernizacja energetyczna – zg. Z Ustawą z dnia 21 listopada 2008 r. o wspieraniu termomodernizacji i remontów (Dz.U. 2008 nr 223 poz. 1459)

²¹ Mapa potrzeb zdrowotnych - narzędzie usprawniające procesy zarządcze w systemie ochrony zdrowia, na podstawie którego tworzone będą plany zakupów świadczeń. Opracowanie regionalnej mapy potrzeb zdrowotnych należy do zadań wojewody zg. z ustawą z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz.U. 2004 nr 210 poz. 2135)

Działanie 4.4 Wysokosprawna kogeneracja

A. Wydatki kwalifikowalne:

W przypadku działania 4.4 Wysokosprawna kogeneracja za kwalifikowalne uznaje się wszystkie wydatki niezbędne do realizacji projektu, zgodne z zasadami określonymi w części ogólnej wytycznych programowych, jak również wydatki szczegółowe wymienione poniżej w ramach następujących kategorii:

- **Wydatki związane z przygotowaniem projektu, m.in.:**
 - ekspertyzy budowlane, analizy techniczne wymagane przepisami prawa,
 - projekt budowlany, projekt wykonawczy,
 - dokumentacja aplikacyjna, przetargowa i geodezyjna (np. studium wykonalności/biznes plan lub ich elementy, program funkcjonalno-użytkowy, kosztorys inwestorski),
 - raport oddziaływania na środowisko oraz niezbędne decyzje administracyjne,
 - opłaty związane z uzyskaniem decyzji administracyjnych,
 - wydatki poniesione na instrumenty zabezpieczające realizację umowy o dofinansowanie,
 - mapy lub szkice sytuujące projektu,
 - opracowania dotyczące analizy potrzeb,
 - prace rozbiórkowe,
 - prace zabezpieczające teren objęty projektem,
 - audyty energetyczne.

- **Usługi dot. zarządzania i nadzoru nad projektem, m.in.:**
 - inspektor nadzoru inwestorskiego,
 - inżynier kontraktu,
 - inwestor zastępczy,
 - nadzór nad projektem, np. nadzory architektoniczne, autorskie, konserwatorskie.

- **Wydatki na prace budowlane, instalacyjne i adaptacyjne, m.in.:**
 - budowy/przebudowy wysokosprawnych instalacji kogeneracyjnych,
 - przygotowanie terenu pod budowę (zagospodarowanie terenu budowy wraz z budową tymczasowych obiektów),
 - roboty budowlane (materiały i roboty budowlane),
 - przebudowa/budowa infrastruktury technicznej: przewodów lub urządzeń wodociągowych, kanalizacyjnych, ciepłowniczych, elektrycznych, gazowych, telekomunikacyjnych lub włókien światłowodowych na potrzeby przebudowy/budowy,
 - prace budowlano-montażowe,
 - prace instalacyjne,
 - prace rozbiórkowe.

- **Wydatki związane z realizacją inwestycji w zakresie:**
 - budowy i modernizacji instalacji do produkcji energii w wysokosprawnej kogeneracji, opartych o gaz, olej, metan z odmetanowania kopalń - jako wdrożenie innowacyjnych rozwiązań wynikających z RIS WSL 2013-2020.

- **Wydatki na informację i promocję.** Wydatki dot. oznaczeń, billboardów i tablic informacyjno-promocyjnych.

- **Inne wydatki bezpośrednie**, których nie można zaklasyfikować do żadnej z powyższych kategorii.

B. Wydatki niekwalifikowalne:

- wydatki wskazane w rozdziale 9 niniejszych wytycznych,
- wydatki w ramach mechanizmu cross-financingu,
- wydatki związane z budową lub modernizacją instalacji zasilaną OZE, węglem kamiennym i brunatnym.

Działanie 4.5 Niskoemisyjny transport miejski oraz efektywne oświetlenie

Poddziałanie 4.5.1 i 4.5.2:

Typ projektu 1, tj. „Budowa, przebudowa liniowej i punktowej infrastruktury transportu zbiorowego”

Typ projektu 2, tj. „Wdrażanie inteligentnych systemów transportowych (ITS)”

Typ projektu 3, tj. „Zakup taboru autobusowego na potrzeby transportu publicznego”

Poddziałanie 4.5.3:

Typ projektu 1, tj. „Budowa i przebudowa liniowej infrastruktury tramwajowej”

Typ projektu 2, tj. „Zakup taboru tramwajowego na potrzeby transportu publicznego”

A. Wydatki kwalifikowalne:

W przypadku działania 4.5 Niskoemisyjny transport miejski oraz efektywne oświetlenie – Poddziałanie 4.5.1 i Poddziałanie 4.5.2 - Typy projektu 1,2,3, oraz Poddziałanie 4.5.3 – Typ projektu 1,2 za kwalifikowalne uznaje się wszystkie wydatki niezbędne do realizacji projektu, zgodnie z zasadami określonymi w części ogólnej wytycznych programowych, jak również wydatki szczegółowe wymienione poniżej w ramach następujących kategorii:

- **Wydatki związane z przygotowaniem projektu, m.in.:**
 - ekspertyzy budowlane, analizy techniczne wymagane przepisami prawa,
 - projekt budowlany, projekt wykonawczy,
 - dokumentacja aplikacyjna i przetargowa (np. studium wykonalności/biznes plan lub ich elementy, program funkcjonalno-użytkowy, kosztorys inwestorski),
 - raport oddziaływania na środowisko oraz niezbędne decyzje administracyjne,
 - opłaty związane z uzyskaniem decyzji administracyjnych,
 - wydatki poniesione na instrumenty zabezpieczające realizację umowy o dofinansowanie,
 - mapy lub szkice sytuujące projektu,
 - opracowania dotyczące analizy potrzeb,
 - audyty energetyczne.

- **Wydatki na usługi dot. kosztów zarządzania i nadzoru nad projektem, m.in.:**
 - inspektor nadzoru inwestorskiego,
 - inżynier kontraktu,
 - inwestor zastępczy,
 - nadzór nad projektem, np. nadzory architektoniczne, autorskie, konserwatorskie.

- **Wydatki związane z realizacją inwestycji w zakresie budowy, przebudowy liniowej i punktowej infrastruktury transportu zbiorowego** (np. zintegrowane węzły przesiadkowe, drogi rowerowe, parkingi Park&Ride i Bike&Ride, buspasy), m.in.:
 - infrastruktura drogowa w centrach przesiadkowych (drogi manewrowe, zatoki postojowe dla autobusów i taxi, stanowiska postojowe dla autobusów itp.,
 - przebudowa wiaduktów i kładek, będących przejściem dla pieszych w celu zmiany środka transportu),

- budowle i urządzenia uwzględniające potrzeby osób niepełnosprawnych (tunele , pochylnie, windy),
 - zagospodarowanie terenu zielenią i małą architekturą, przebudowa infrastruktury technicznej kolidującej z inwestycją, w tym linii elektroenergetycznych, teletechnicznych, kanalizacji sanitarnej, sieci gazowej, ciepłowniczej, wodociągowej, urządzeń melioracji wodnych, urządzeń podziemnych specjalnego przeznaczenia, infrastruktury kolejowej i tramwajowej, sieci uzbrojenia podziemnego, wykonanie przyłączy dla niezbędnych mediów oraz odwodnienia centrów przesiadkowych,
 - budowa/ przebudowa centrów przesiadkowych w zakresie obsługi podróżnych,
 - budowa i przebudowa peronów, wiat przystankowych i innych przestrzeni swobodnego dostępu, służących podróżnym w ramach centrum przesiadkowego,
 - budowa obiektu „Park&Ride” w zakresie służącym obsłudze transportu zbiorowego,
 - budowa obiektu „Bike&Ride” w zakresie służącym obsłudze transportu zbiorowego, wraz z budową systemów miejskich wypożyczalni rowerów i nabyciem rowerów,
 - budowa dróg rowerowych,
 - budowa buspasów kwalifikuje się do wsparcia wyłącznie w ramach szerszego typu projektu,
 - budowa i przebudowa liniowej infrastruktury tramwajowej,
 - budowa/ przebudowa torowiska wraz z wyposażeniem i infrastrukturą towarzyszącą oraz przystankami dla obsługi podróżnych,
- **Wydatki związane z SDIP, m.in.:**
 - systemy poboru opłat oparte na nośnikach elektronicznych,
 - wydatki związane z systemami rejestracji potoków podróżnych, w tym fotokomórki i czujniki ruchu,
 - wydatki związane z dyspozytorskimi systemami pozycjonowania pojazdów,
 - wydatki związane z urządzeniami elektronicznej informacji pasażerskiej w czasie rzeczywistym,
 - wydatki związane z systemami monitoringu wizyjnego w jednostkach taborowych,
 - koszty witryny internetowej w ramach informacji pasażerskiej w czasie rzeczywistym.
- **Wydatki związane z realizacją inwestycji w zakresie wdrażania inteligentnych systemów transportowych (ITS), m.in.:**
 - wydatki związane tworzeniem/rozbudową/modernizacją interoperacyjnego systemu ITS, w tym SDIP,
 - budowa światłowodów w zakresie służącym obsłudze systemu ITS,
 - wydatki na przebudowę infrastruktury drogowej kwalifikowalne są w niezbędnym zakresie, nie mogą jednak przekroczyć 20% całkowitych wydatków kwalifikowalnych projektu.
- **Wydatki związane z realizacją inwestycji, w tym w zakresie zakupu taboru, na potrzeby transportu publicznego, m.in.:**
 - nabycie jednostek taborowych (dla taboru spalinowego spełniające normy emisji, co najmniej Euro 6) wraz z niezbędnym wyposażeniem,
 - prace związane z dostosowaniem zaplecza technicznego do nowych jednostek taborowych zasilanych alternatywnymi źródłami zasilania (np. na potrzeby pojazdów zaopatrzonych w silniki o napędzie elektrycznym, hybrydowym, gazowym, wodorowym) oraz urządzeń do obsługi tego typu taboru, tylko w niezbędnym zakresie,
 - prace związane z dostosowaniem taboru do zintegrowanych systemów elektronicznej obsługi transportu publicznego w tym SDIP.

- **Infrastruktura drogowa, w tym** w zakresie dróg publicznych. Koszty w ramach tej kategorii należy traktować jako uzupełniające elementy projektu. Wydatki w ramach tej kategorii nie mogą przekroczyć 20% wartości całkowitych kosztów kwalifikowalnych projektu (limit procentowy nie obowiązuje infrastruktury drogowej związanej z bezpośrednią obsługą centrum przesiadkowego – zgodnie z informacjami zawartymi w SzOOP)
- **Wydatki na Zakup nieruchomości, zgodnie z limitem określonym w wytycznych horyzontalnych.**
- **Wydatki na informację i promocję.** Koszty dot. oznaczeń, bilbordów i tablic informacyjno-promocyjnych.
- **Inne wydatki bezpośrednie**, których nie można zaklasyfikować do żadnej z powyższych kategorii.

B. Wydatki niekwalifikowalne:

- wydatki wskazane w rozdziale 9 niniejszych wytycznych,
- wydatki w ramach mechanizmu cross-financingu,
- bieżące remonty i konserwacje, tj. działania przywracające infrastrukturę do pierwotnego stanu,
- elektroniczne nośniki biletowe (karty),
- nabycie używanego taboru komunikacji zbiorowej,
- prace związane z dostosowaniem zaplecza technicznego oraz zakup urządzeń do obsługi nowych jednostek taborowych zasilanych tradycyjnymi źródłami zasilania (diesel, benzyna).

C. Dodatkowe zasady rozliczania kosztów:

- Długość dróg rowerowych kwalifikuje się do wsparcia w promieniu 7 km (oddzielnie dla każdego odcinka) od generatora ruchu, tj. centrum przesiadkowego. Dopuszcza się możliwość wydłużenia promienia drogi rowerowej powyżej 7 km w miejscowościach, których dojazdy do najbliższego węzła przesiadkowego stwarzają duże zagrożenie dla bezpieczeństwa uczestników ruchu (budowa drogi rowerowej wzdłuż drogi krajowej lub o dużym natężeniu ruchu),
- Przebudowa istniejącego układu ulicznego wynikającego z budowy buspasów jest kwalifikowalna do wsparcia w pełnym zakresie wyłącznie w przypadku ograniczenia ruchu samochodowego w centrum miasta (np. budowa buspasów kosztem ograniczenia ilości/szerokości pasów przeznaczonych dla ruchu osobowego/ciążarowego). Natomiast przebudowa/ budowa zewnętrznego pasa ruchu ze względu na wprowadzenie buspasa (nie wpływającego na ograniczenie ruchu samochodowego w centrum miasta) kwalifikuje się do wsparcia jedynie w zakresie niezbędnym do właściwej przebudowy drogi (np. krawężniki, studzienki, itd.) – nie jest natomiast możliwa przebudowa na całej szerokości drogi, gdyż nie jest to wymagane z uwagi na zasady sztuki budowlanej,
- Tworzenie systemów miejskich wypożyczalni rowerów, z nabyciem rowerów, stacji i systemu informatycznego do obsługi wypożyczalni rowerów jest kwalifikowalne tylko w ramach szerszego projektu uwzględniającego roboty budowlane w ramach centrum przesiadkowego,
- Wyposażenie centrów przesiadkowych w elementy niezbędne do prawidłowej obsługi pasażerów, w tym m.in. automaty do sprzedaży biletów jest kwalifikowalne tylko w ramach szerszego projektu uwzględniającego roboty budowlane w ramach centrum przesiadkowego,
- Wydatki związane z budową/ przebudową centrów przesiadkowych w zakresie obsługi podróżnych. Obejmowanie przez projekt przestrzeni komercyjnej niezwiązanej z funkcjami transportowymi obiektu będzie skutkowało objęciem projektu pomocą publiczną.

Działanie 4.5 Niskoemisyjny transport miejski oraz efektywne oświetlenie - Typ projektu 4, tj. „Poprawa efektywności energetycznej oświetlenia”

A. Koszty kwalifikowalne:

W przypadku działania 4.5 Niskoemisyjny transport miejski oraz efektywne oświetlenie - Typ projektu 4 za kwalifikowalne uznaje się wszystkie wydatki niezbędne do realizacji projektu, zgodne z zasadami określonymi w części ogólnej wytycznych programowych, jak również wydatki szczegółowe wymienione poniżej w ramach następujących kategorii:

- **Wydatki związane z przygotowaniem projektu, m.in.:**
 - ekspertyzy budowlane, analizy techniczne wymagane przepisami prawa,
 - projekt budowlany, projekt wykonawczy,
 - dokumentacja aplikacyjna i przetargowa (np. studium wykonalności / biznes plan lub ich elementy, program funkcjonalno-użytkowy, kosztorys inwestorski),
 - raport oddziaływania na środowisko oraz niezbędne decyzje administracyjne,
 - opłaty związane z uzyskaniem decyzji administracyjnych,
 - wydatki poniesione na instrumenty zabezpieczające realizację umowy o dofinansowanie,
 - mapy lub szkice sytuujące projektu,
 - opracowania dotyczące analizy potrzeb,
 - audyty energetyczne.

- **Usługi dot. zarządzania i nadzoru nad projektem, m.in.:**
 - inspektor nadzoru inwestorskiego,
 - inżynier kontraktu,
 - inwestor zastępczy,
 - nadzór nad projektem, np. nadzory architektoniczne, autorskie, konserwatorskie.

- **Wydatki na prace budowlane, instalacyjne i adaptacyjne, m.in.:**
 - wydatki dot. nabycia i montażu źródła światła wraz z oprawą,
 - wydatki dot. zakupu i montażu słupów i masztów tylko w przypadku kiedy nie ma możliwości instalacji oprawy na istniejącym słupie bądź maszcie (musi to wynikać z wymogów technicznych lub stanu technicznego słupa/masztu).
 - wydatki dot. nabycia i wdrożenia systemu zarządzania oświetleniem w przypadku kiedy przyczyniają się do ograniczenia zużycia energii elektrycznej,
 - przygotowanie terenu pod budowę (zagospodarowanie terenu budowy wraz z budową tymczasowych obiektów),
 - roboty budowlane (materiały i roboty budowlane),
 - prace budowlano-montażowe,
 - prace instalacyjne,
 - prace rozbiórkowe,
 - prace związane z zagospodarowaniem terenu.

- **Wydatki na informację i promocję.** Wydatki dot. oznaczeń, billboardów i tablic informacyjno-promocyjnych.

- **Inne wydatki bezpośrednie,** których nie można zaklasyfikować do żadnej z powyższych kategorii.

B. Wydatki niekwalifikowalne:

- wydatki wskazane w rozdziale 9 niniejszych wytycznych,
- wydatki w ramach mechanizmu cross-financingu,
- wydatki dot. wykupu funkcjonującej infrastruktury tj. słupów i masztów oświetlenia ulicznego od innych podmiotów w związku z zamiarem realizacji projektów w zakresie poprawy efektywności energetycznej oświetlenia ulicznego;
- wydatki dot. wyceny przez rzeczoznawców wartości majątku tj. słupów i masztów oświetleniowych planowanych do zakupu w związku realizacją projektów w zakresie poprawy efektywności energetycznej;
- wydatki dot. kompleksowej modernizacji oświetlenia ulicznego, nieprzekładające się na poprawę efektywności energetycznej;
- wydatki dot. wymiany słupów i masztów w przypadku kiedy jest możliwość instalacji oprawy na istniejącym słupie lub maszcie,
- wydatki dot. budowy nowej infrastruktury oświetleniowej,
- wydatki dot. oświetlenia zewnętrznego zasilanego z przyłącza budynku (zmniejszenie zużycia energii dla budynku)
- wydatki dot. remontu bądź wymiany instalacji elektroenergetycznej zasilającej lampy, maszty oświetlenia ulicznego za wyjątkiem instalacji służącej wyłączenie do obsługi systemu zarządzania energią.

V. Wykaz wydatków kwalifikowanych i niekwalifikowanych w ramach V osi priorytetowej

Działanie 5.1 Gospodarka wodno-ściekowa

A. Wydatki kwalifikowalne:

Dla działania 5.1 Gospodarka wodno-ściekowa za kwalifikowalne uznaje się wszystkie wydatki niezbędne do realizacji projektu, zgodne z zasadami określonymi w części ogólnej wytycznych programowych, jak również wydatki szczegółowe wymienione poniżej w ramach następujących kategorii:

- **Wydatki związane z przygotowaniem projektu, m.in.:**
 - ekspertyzy budowlane, analizy techniczne wymagane przepisami prawa,
 - projekt budowlany, projekt wykonawczy,
 - dokumentacja aplikacyjna, przetargowa i geodezyjna (np. studium wykonalności / biznes plan lub ich elementy, program funkcjonalno-użytkowy, kosztorys inwestorski),
 - raport oddziaływania na środowisko oraz niezbędne decyzje administracyjne,
 - opłaty związane z uzyskaniem decyzji administracyjnych,
 - wydatki poniesione na instrumenty zabezpieczające realizację umowy o dofinansowanie,
 - mapy lub szkice sytuujące projektu,
 - opracowania dotyczące analizy potrzeb.
- **Wydatki na usługi dot. kosztów zarządzania i nadzoru nad projektem, m.in.:**
 - inspektor nadzoru inwestorskiego,
 - inżynier kontraktu,
 - inwestor zastępczy,
 - nadzór nad projektem, np. nadzory architektoniczne, autorskie.
- **Wydatki związane z realizacją inwestycji, m.in.:**
 - budowa i modernizacja sieci kanalizacyjnych dla ścieków komunalnych oraz budowa i modernizacja sieci kanalizacji deszczowej,
 - budowa i modernizacja oczyszczalni ścieków komunalnych,
 - budowa instalacji służących do zagospodarowania osadów ściekowych,
 - budowa i modernizacja sieci wodociągowej dla wody pitnej oraz/lub stacji uzdatniania wody,
- **Odtworzenie nawierzchni drogowych** jest kwalifikowane wyłącznie w ramach typu 1 projektu, tj. „Budowa i modernizacja sieci kanalizacyjnych dla ścieków komunalnych oraz budowa i modernizacja sieci kanalizacji deszczowej” oraz typu 4 projektu, tj. „Budowa i modernizacja systemów zaopatrzenia w wodę”.
- **Wydatki na zakup nieruchomości**, zgodnie z limitem określonym w wytycznych horyzontalnych.
- **Wydatki na informację i promocję**. Koszty dot. oznaczeń, billboardów i tablic informacyjno-promocyjnych.
- **Inne koszty bezpośrednie**, których nie można zaklasyfikować do żadnej z powyższych kategorii.

B. Wydatki niekwalifikowalne:

- wydatki wskazane w rozdziale 9 niniejszych wytycznych,
- wydatki w ramach mechanizmu cross-financingu,
- budowa zbiornika zapasów wody pitnej,
- budowa studni,
- wydatki na doprowadzenie wody do stacji uzdatniania,
- budowa przydomowej oczyszczalni ścieków,
- budowa dróg dojazdowych i wewnętrznych,
- nabycie środków transportu np. na cele transportu ścieków,
- odcinek przewodu instalacji kanalizacyjnej i/lub wodociągowej od studzienki/zaworu głównego znajdującej się na posesji indywidualnego użytkownika do budynku lub w przypadku braku studzienki odcinka przewodu od granicy nieruchomości gruntowej indywidualnego użytkownika do budynku, a w przypadku sieci wodociągowej odcinka za zaworem głównym.

Działanie 5.2 Gospodarka odpadami

A. Wydatki kwalifikowalne:

Dla działania 5.2 Gospodarka odpadami za kwalifikowalne uznaje się wszystkie wydatki niezbędne do realizacji projektu, zgodne z zasadami określonymi w części ogólnej wytycznych programowych, jak również wydatki szczegółowe wymienione poniżej w ramach następujących kategorii:

- **Wydatki związane z przygotowaniem projektu, m.in.:**
 - ekspertyzy budowlane, analizy techniczne wymagane przepisami prawa,
 - projekt budowlany, projekt wykonawczy,
 - dokumentacja aplikacyjna, przetargowa i geodezyjna (np. studium wykonalności / biznes plan lub ich elementy, program funkcjonalno-użytkowy, kosztorys inwestorski),
 - raport oddziaływania na środowisko oraz niezbędne decyzje administracyjne,
 - opłaty związane z uzyskaniem decyzji administracyjnych,
 - wydatki poniesione na instrumenty zabezpieczające realizację umowy o dofinansowanie,
 - mapy lub szkice sytuujące projektu,
 - opracowania dotyczące analizy potrzeb.
- **Wydatki na usługi dot. kosztów zarządzania i nadzoru nad projektem, m.in.:**
 - inspektor nadzoru inwestorskiego,
 - inżynier kontraktu,
 - inwestor zastępczy,
 - nadzór nad projektem, np. nadzory architektoniczne, autorskie.
- **Wydatki związane z realizacją inwestycji , m.in.:**
 - budowa/rozwój/modernizacja zakładów odzysku i unieszkodliwiania odpadów komunalnych,
 - budowa/rozbudowa/modernizacja linii sortowniczych przystosowanych do segregacji strumienia zmieszanych odpadów komunalnych i/lub sortowania odpadów ze zbiórki selektywnej,
 - zastąpienie materiałów azbestowych materiałami nieszkodliwymi (demontaż i unieszkodliwienie materiałów azbestowych, wydatki związane z przywróceniem, przy użyciu materiałów nieszkodliwych, stanu obiektu sprzed demontażu materiałów azbestowych, w tym niezbędne prace związane z konstrukcją dachu, wynikające z dokumentacji technicznej).
- **Wydatki na budowę/przebudowę drogi wewnętrznej.** Możliwe do realizacji wyłącznie w ramach typu 1 projektu, tj. „Budowa/rozwój/modernizacja zakładów odzysku i unieszkodliwiania odpadów komunalnych”. Koszty w ramach tej kategorii nie mogą przekroczyć 10% wartości całkowitych kosztów kwalifikowalnych projektu.
- **Wydatki na zakup nieruchomości,** zgodnie z limitem określonym w wytycznych horyzontalnych.
- **Szkolenia (w ramach cross-financingu).** Limit wydatków w ramach cross-financingu dla projektu został określony na poziomie max. 10% wszystkich wydatków kwalifikowanych projektu.
- **Wydatki na kampanię informacyjno-edukacyjną.**
- **Wydatki na informację i promocję.** Koszty dot. oznaczeń, billboardów i tablic informacyjno-promocyjnych.

- **Inne koszty bezpośrednie**, których nie można zaklasyfikować do żadnej z powyższych kategorii.

B. Wydatki niekwalifikowalne:

- wydatki wskazane w rozdziale 9 niniejszych wytycznych,
- nabycie środków transportu, np. na cele transportu odpadów,
- budowa/przebudowa dróg dojazdowych.

Działanie 5.3 Dziedzictwo kulturowe

A. Wydatki kwalifikowalne:

Dla działania 5.3 Dziedzictwo kulturowe za kwalifikowalne uznaje się wszystkie wydatki niezbędne do realizacji projektu, zgodne z zasadami określonymi w części ogólnej wytycznych programowych, jak również wydatki szczegółowe wymienione poniżej w ramach następujących kategorii:

- **Wydatki związane z przygotowaniem projektu, m.in.:**
 - ekspertyzy budowlane, analizy techniczne wymagane przepisami prawa,
 - projekt budowlany, projekt wykonawczy,
 - dokumentacja aplikacyjna, przetargowa (np. studium wykonalności / biznes plan lub ich elementy, program funkcjonalno-użytkowy, kosztorys inwestorski),
 - raport oddziaływania na środowisko oraz niezbędne decyzje administracyjne,
 - opłaty związane z uzyskaniem decyzji administracyjnych,
 - wydatki poniesione na instrumenty zabezpieczające realizację umowy o dofinansowanie,
 - mapy lub szkice sytuujące projektu,
 - opracowania dotyczące analizy potrzeb.
- **Usługi dot. zarządzania i nadzoru nad projektem, m.in.:**
 - inspektor nadzoru inwestorskiego,
 - inżynier kontraktu,
 - inwestor zastępczy,
 - nadzór nad projektem, np. nadzory architektoniczne, autorskie, konserwatorskie.
- **Wydatki związane z pracami budowlanymi, instalacyjnymi i adaptacyjnymi, m.in.:**
 - przygotowanie terenu pod inwestycję,
 - roboty budowlane (materiały i roboty budowlane),
 - przebudowa/budowa infrastruktury technicznej: przewodów lub urządzeń wodociągowych, kanalizacyjnych, ciepłowniczych, elektrycznych, gazowych, telekomunikacyjnych lub włókien światłowodowych na potrzeby przebudowy,
 - prace budowlano-montażowe,
 - prace konserwatorskie,
 - prace restauratorskie,
 - prace instalacyjne,
 - prace rozbiórkowe,
 - zabezpieczenie, zachowanie i utrwalenie substancji zabytku,
 - stabilizacją konstrukcyjną części składowych zabytku lub ich odtworzeniem w zakresie niezbędnym dla zachowania tego zabytku,
 - odnowienie lub uzupełnienie tynków i okładzin architektonicznych albo ich całkowite odtworzenie, z uwzględnieniem charakterystycznej dla tego zabytku kolorystyki,
 - odnowienie lub całkowite odtworzenie okien, w tym ościeżnic i okiennic, zewnętrznych odrzwi i drzwi, więźby dachowej, pokrycia dachowego, rynien i rur spustowych,
 - wydatki związane z wymianą i nabyciem instalacji grzewczej i źródła ciepła oraz termomodernizacja i termoizolacja budynku tylko w ramach szerszego projektu,
 - wydatki związane z dostosowaniem obiektu dziedzictwa kulturowego do potrzeb osób niepełnosprawnych jako element szerszej inwestycji,
 - wydatki związane z zabezpieczeniem obiektu (np. monitoring, instalacje alarmowe, przeciwpożarowe itp.) tylko jako element szerszej inwestycji.

- **Prace związane z zagospodarowaniem terenu w najbliższym otoczeniu,**
 - wydatki do kwoty 200 000 zł (np. koszty małej architektury stanowiącej integralną część zagospodarowania)
- **Wydatki na informację i promocję.** Koszty dot. oznaczeń, bilbordów i tablic informacyjno-promocyjnych.
- **Inne koszty bezpośrednie,** których nie można zaklasyfikować do żadnej z powyższych kategorii.

B. Wydatki niekwalifikowalne:

- wydatki wskazane w rozdziale 9 niniejszych wytycznych,
- wydatki w ramach mechanizmu cross-financingu,
- wydatki na budowę od podstaw nowej infrastruktury kulturalnej,
- wydatki na organizację imprez (np. wystawy, festiwale),
- wydatki na remont, konserwację zabytków ruchomych, eksponatów, dzieł sztuki,
- wydatki nabycia eksponatów, dzieł sztuki, wyposażenia,
- wydatki na rewitalizację, odnowę, przebudowę zabytkowych parków i innych form zaprojektowanej zieleni w ramach samodzielnego projektu,
- wydatki na rewitalizację, odnowę zabytkowych cmentarzy,
- wydatki na remont, przebudowę, adaptację budynków będących siedzibami szkół, służby zdrowia, poczty, administracji publicznej, w celach administracyjnych,
- wydatki na zagospodarowanie otoczenia poza granicami ochrony wyznaczonymi w Rejestrze Zabytków Województwa Śląskiego,
- wydatki na zagospodarowanie otoczenia poza granicami wskazanymi w dokumencie potwierdzającym tytuł prawny do nieruchomości (w przypadku nieruchomego zabytku techniki nie wpisanego do Rejestru Zabytków Województwa Śląskiego),
- wydatki na budowę i modernizację parkingów,
- wydatki dotyczące wykorzystania i rozwoju aplikacji oraz usług teleinformatycznych w ramach prac konserwatorskich, restauratorskich, robót budowlanych przy zabytkach i w ich otoczeniu,
- wydatki nabycia środków transportu na potrzeby realizacji projektu.

C. Dodatkowe zasady rozliczania kosztów:

- Maksymalna wartość pojedynczego projektu w działaniu wynosi 5 mln euro kosztów całkowitych²²,
- W ramach jednego projektu może być dofinansowany jeden obiekt, rozumiany jako zabytek nieruchomy, wpisany do Rejestru Zabytków Województwa Śląskiego (oznaczony literą A), określony granicami ochrony ujętymi w rejestrze, a także zabytek nieruchomy nie wpisany do Rejestru Zabytków Województwa Śląskiego, znajdujący się na Szlaku Zabytków Techniki, w granicach wskazanych w dokumencie potwierdzającym tytuł prawny do nieruchomości; obiekt ten musi być przeznaczony na cele kulturalne,

²² Przy przeliczeniu wartości projektu na PLN należy zastosować średnią arytmetyczną kursów średnich miesięcznych Narodowego Banku Polskiego, z ostatnich kolejno następujących po sobie sześciu miesięcy bezpośrednio poprzedzających miesiąc złożenia wniosku o dofinansowanie.

- Za kwalifikowalne uznaje się prace w otoczeniu obiektu do kwoty 200 000 zł. Otoczenie rozumiane jest jako teren przy zabytku wyznaczony granicami ochrony (zgodnie z decyzją o wpisie do Rejestru Zabytków Województwa Śląskiego, a w przypadku zabytku techniki nie wpisanego do ww. rejestru zgodnie z granicami wskazanymi w dokumencie potwierdzającym tytuł prawny do nieruchomości),
- Projekty z zakresu wykorzystania i rozwoju aplikacji oraz usług teleinformatycznych w ramach prac konserwatorskich, restauratorskich, robót budowlanych przy zabytkach i w ich otoczeniu będą realizowane jako samodzielne przedsięwzięcia w osi priorytetowej II RPO WSL 2014-2020.

Działanie 5.4 Ochrona różnorodności biologicznej

A. Wydatki kwalifikowalne:

Dla działania 5.4 Ochrona różnorodności biologicznej za kwalifikowalne uznaje się wszystkie wydatki niezbędne do realizacji projektu, zgodne z zasadami określonymi w części ogólnej wytycznych programowych, jak również wydatki szczegółowe wymienione poniżej w ramach następujących kategorii:

- **Wydatki związane z przygotowaniem projektu, m.in.:**
 - inwentaryzacja obszaru/ siedlisk gatunków, waloryzacja przyrodnicza,
 - ekspertyzy budowlane, analizy techniczne wymagane przepisami prawa,
 - projekt budowlany, projekt wykonawczy,
 - dokumentacja aplikacyjna, przetargowa i geodezyjna (np. studium wykonalności / biznes plan lub ich elementy, program funkcjonalno-użytkowy, kosztorys inwestorski),
 - raport oddziaływania na środowisko oraz niezbędne decyzje administracyjne,
 - opłaty związane z uzyskaniem decyzji administracyjnych,
 - wydatki poniesione na instrumenty zabezpieczające realizację umowy o dofinansowanie,
 - mapy lub szkice sytuujące projektu,
 - opracowania dotyczące analizy potrzeb (w tym koncepcji: projektu na bazie konsultacji społecznych, zarządzania projektem, prowadzenia kampanii informacyjno-promocyjnych).

- **Wydatki na usługi dot. kosztów zarządzania i nadzoru nad projektem, m.in.:**
 - inspektor nadzoru inwestorskiego,
 - inżynier kontraktu,
 - inwestor zastępczy,
 - nadzór nad projektem, np. nadzory architektoniczne, autorskie.

- **Wydatki związane z pracami budowlanymi, instalacyjnymi i adaptacyjnymi, m.in.:**
 - zabiegi biernej i czynnej ochrony przyrody;
 - introdukcja, reintrodukcja, przesadzenie/przesiedlenie, wspomaganie rozmnażania na stanowiskach dotychczasowych, zasilanie populacji, tworzenie siedliska, renaturyzacja siedliska, wyznaczanie i ochrona korytarzy migracyjnych w ramach ochrony, poprawy i odtwarzania stanu siedlisk przyrodniczych oraz populacji gatunków rodzimych,
 - działania mechaniczne, chemiczne, biologiczne oraz mieszane, umożliwiające wyeliminowanie, kontrolę lub odizolowanie populacji gatunków inwazyjnych na terenie obszarów cennych przyrodniczo,
 - budowa, modernizacja i wyposażenie ośrodków prowadzących działalność w zakresie edukacji ekologicznej lub ochrony różnorodności biologicznej,
 - elementy małej architektury służącej infrastrukturze na rzecz właściwego ukierunkowania ruchu turystycznego: ławki, kosze na śmieci, stojaki, słupki, tablice informacyjne, oznakowanie ścieżek edukacyjnych, kraty i osłony na drzewa, wiaty, urządzenia służące edukacji przez zabawę, punktowa infrastruktura widokowa (urządzenia służące obserwacji przyrody)
 - budowa, przebudowa, remont ścieżek edukacyjnych oraz kładek w ich ciągach,
 - budowa, przebudowa, remont ścieżek spacerowych służących właściwemu ukierunkowaniem ruchu turystycznego wyłącznie w ramach typu 4 projektu, tj. „Ochrona przyrody poprzez zmniejszenie presji ruchu turystycznego za pomocą budowy infrastruktury użytku publicznego”.

- **Wydatki związane z otoczeniem obiektu.** Możliwe do realizacji wyłącznie w ramach typu 3 projektu, tj. „Budowa, modernizacja i wyposażenie ośrodków prowadzących działalność w zakresie edukacji ekologicznej lub ochrony różnorodności biologicznej”. Koszty w ramach tej kategorii nie mogą przekroczyć 10% wartości całkowitych kosztów kwalifikowalnych projektu (np. monitoring, oświetlenie oraz budowa/przebudowa parkingu).
- **Szkolenia (w ramach cross-financingu).** Limit wydatków w ramach cross-financingu dla projektu został określony na poziomie max. 10% wszystkich wydatków kwalifikowanych projektu.
- **Wydatki na kampanię informacyjno-edukacyjną.**
- **Wydatki na informację i promocję.** Koszty dot. oznaczeń, billboardów i tablic informacyjno-promocyjnych.
- **Inne koszty bezpośrednie,** których nie można zaklasyfikować do żadnej z powyższych kategorii.

B. Wydatki niekwalifikowalne:

- wydatki wskazane w rozdziale 9 niniejszych wytycznych,
- drogi dojazdowe,
- obiekty mostowe, z wyjątkiem kładek w ciągu ścieżek pieszych, pieszo-rowerowych oraz dydaktycznych,
- infrastruktura rekreacyjno-sportowa (baza noclegowa, baza gastronomiczna, obiekty sportowe, w tym place zabaw, obiekty kultury),
- pomosty widokowo-wypoczynkowe,
- węzły komunikacyjne na skrzyżowaniach tras turystycznych z drogami,
- budowle ziemne niezwiązane z ochroną, poprawą lub odtwarzaniem stanu siedlisk.

C. Dodatkowe zasady rozliczania kosztów:

- Rozliczenie kosztów związanych z budową, przebudową, remontem ścieżek edukacyjnych i spacerowych możliwe będzie w przypadku wykazania przez beneficjenta we wniosku o dofinansowanie wskaźnika *Długość utworzonych szlaków turystycznych* i/lub *Długość odnowionych szlaków turystycznych*.

Działanie 5.5 Wzmocnienie potencjału służb ratowniczych

A. Wydatki kwalifikowalne:

Dla działania 5.5 Wzmocnienie potencjału służb ratowniczych, za kwalifikowalne uznaje się wszystkie wydatki niezbędne do realizacji projektu, zgodne z zasadami określonymi w części ogólnej wytycznych programowych, jak również wydatki szczegółowe wymienione poniżej w ramach następujących kategorii:

- **Wydatki związane z przygotowaniem projektu, m.in.:**
 - dokumentacja aplikacyjna i przetargowa (np. studium wykonalności / biznes plan lub ich elementy, program funkcjonalno-użytkowy, kosztorys inwestorski),
 - opłaty związane z uzyskaniem decyzji administracyjnych,
 - wydatki poniesione na instrumenty zabezpieczające realizację umowy o dofinansowanie,
 - mapy lub szkice sytuujące projektu,
 - opracowania dotyczące analizy potrzeb.
- **Wydatki na usługi dot. kosztów zarządzania i nadzoru nad projektem.**
- **Wydatki nabycia sprzętu ratowniczo-gaśniczego, m.in.:**
 - fabrycznie nowe pojazdy ratowniczo-gaśnicze,
 - środki ochrony strażaka,
 - sprzęt ratowniczy,
 - sprzęt łączności i sygnalizacyjny,
 - pompy,
 - węże, armatura, osprzęt,
 - zestaw pomocy medycznej,
 - pozostały sprzęt niezbędny do przeciwdziałania i usuwania skutków klęsk żywiołowych.
- **Wydatki na informację i promocję.** Koszty dot. oznaczeń, bilbordów i tablic informacyjno-promocyjnych.
- **Inne koszty bezpośrednie,** których nie można zaklasyfikować do żadnej z powyższych kategorii.

B. Wydatki niekwalifikowalne:

- wydatki wskazane w rozdziale 9 niniejszych wytycznych,
- wydatki w ramach mechanizmu cross-finansingu,
- budowa/przebudowa/remont siedzib jednostek ochotniczej straży pożarnej oraz garaży,
- zakup nieruchomości,
- nabycie używanych pojazdów i sprzętu ratowniczo-gaśniczego oraz używanych środków trwałych.

VI. Wykaz wydatków kwalifikowanych i niekwalifikowanych w ramach VI osi priorytetowej

Działanie 6.1. Drogi wojewódzkie

A. Wydatki kwalifikowalne:

Dla działania 6.1 Drogi wojewódzkie za kwalifikowalne uznaje się wszystkie wydatki niezbędne do realizacji projektu, zgodne z zasadami określonymi w części ogólnej wytycznych programowych, jak również wydatki szczegółowe wymienione poniżej w ramach następujących kategorii:

- **Wydatki związane z przygotowaniem projektu, m.in.:**
 - ekspertyzy budowlane, analizy techniczne wymagane przepisami prawa,
 - projekt budowlany, projekt wykonawczy,
 - dokumentacja aplikacyjna, przetargowa i geodezyjna (np. studium wykonalności / biznes plan lub ich elementy, program funkcjonalno-użytkowy, kosztorys inwestorski),
 - raport oddziaływania na środowisko oraz niezbędne decyzje administracyjne,
 - opłaty związane z uzyskaniem decyzji administracyjnych,
 - wydatki poniesione na instrumenty zabezpieczające realizację umowy o dofinansowanie,
 - mapy lub szkice sytuujące projektu,
 - opracowania dotyczące analizy potrzeb.
- **Wydatki na usługi dot. kosztów zarządzania i nadzoru nad projektem, m.in.:**
 - inspektor nadzoru inwestorskiego,
 - inżynier kontraktu,
 - inwestor zastępczy,
 - nadzór nad projektem, np. nadzory architektoniczne, autorskie.
- **Wydatki na prace przygotowawcze związane z realizacją inwestycji, m.in.:**
 - roboty budowlane (materiały i roboty budowlane),
 - przygotowanie terenu pod budowę (zagospodarowanie terenu budowy wraz z budową tymczasowych obiektów),
 - przebudowa/budowa infrastruktury technicznej: przewodów lub urządzeń wodociągowych, kanalizacyjnych, ciepłowniczych, elektrycznych, gazowych, telekomunikacyjnych lub włókien światłowodowych na potrzeby przebudowy/budowy,
 - prace budowlano-montażowe,
 - prace instalacyjne,
 - prace rozbiórkowe.
- **Wydatki na zakup nieruchomości, zgodnie z limitem określonym w wytycznych horyzontalnych.**
- **Wydatki na budowę i przebudowę dróg wojewódzkich, m. in.:**
 - budowa, przebudowa jezdni,
 - budowa pobocza,
 - budowa chodników, dróg rowerowych, ciągów pieszo-rowerowych,

- instalacja oświetlenia drogi,
 - urządzenia odwadniające oraz odprowadzające wodę, m.in. rowy, kanalizacja deszczowa,
 - obiekty mostowe (np. wiadukty, estakady) i inżynierskie m. in. mury oporowe,
 - zabezpieczenia przed hałasem,
 - wagi preselekcyjne i miejsca do ważenia pojazdów ciężarowych,
 - stacje meteorologiczne,
 - przepusty i wygradzenia dla zwierząt,
 - kładki dla pieszych,
 - sieci elektryczne i teletechniczne wraz z przyłączami służące wyłącznie do obsługi urządzeń drogowych,
 - budowa, przebudowa zatok postojowych znajdujących się w pasie drogi,
 - budowa/przebudowa rond i wysepek drogowych służących uporządkowaniu ruchu drogowego, znaki drogowe, sygnały drogowe i drogowskazy,
 - rejestratory prędkości (nie generujące przychodów),
 - inne obiekty poprawiające bezpieczeństwo ruchu drogowego,
 - systemy sterowania ruchem drogowym i monitorowania ruchu drogowego, w tym między innymi detektory ruchu, czujniki natężenia ruchu, inteligentna sygnalizacja świetlna, znaki o zmiennej treści,
 - przebudowa infrastruktury technicznej kolidującej z inwestycją, w tym linii elektroenergetycznych, teletechnicznych, kanalizacji sanitarnej, sieci gazowej, ciepłowniczej, wodociągowej, urządzeń melioracji wodnych, urządzeń podziemnych specjalnego przeznaczenia, infrastruktury kolejowej i tramwajowej,
 - prace wykończeniowe, w tym wykonanie umocnienia i zieleni drogowej,
 - budowa kanałów technologicznych, będących elementem budowanej/ przebudowywanej infrastruktury drogowej (ewentualne przychody z tego tytułu powinny zostać uwzględnione w analizie finansowej),
 - budowa dróg serwisowych zlokalizowanych w pasie budowanej/ przebudowywanej drogi.
- **Wydatki na informację i promocję.** Wydatki dot. oznaczeń, billboardów i tablic informacyjno-promocyjnych.
 - **Inne wydatki bezpośrednie,** których nie można zaklasyfikować do żadnej z powyższych kategorii.

B. Wydatki niekwalifikowalne:

- wydatki wskazane w rozdziale 9 niniejszych wytycznych,
- wydatki w ramach mechanizmu cross-finansingu,
- drogi wewnętrzne, dojazdy do posesji oraz drogi serwisowe znajdujących się poza pasem drogowym,
- budowa/ przebudowa parkingów,
- środki transportu,
- nabycie używanych środków trwałych,
- bieżące remonty i konserwacje, tj. działania przywracające infrastrukturę do pierwotnego stanu (bez poprawy parametrów drogi).

Działanie 6.2. Transport kolejowy

A. Wydatki kwalifikowalne:

Dla działania 6.2 Transport kolejowy za kwalifikowalne uznaje się wszystkie wydatki niezbędne do realizacji projektu, zgodne z zasadami określonymi w części ogólnej wytycznych programowych, jak również wydatki szczegółowe wymienione poniżej w ramach następujących kategorii:

- **Wydatki związane z przygotowaniem projektu, m.in.:**
 - ekspertyzy budowlane, analizy techniczne wymagane przepisami prawa,
 - projekt budowlany, projekt wykonawczy,
 - dokumentacja aplikacyjna, przetargowa i geodezyjna (np. studium wykonalności / biznes plan lub ich elementy, program funkcjonalno-użytkowy, kosztorys inwestorski),
 - raport oddziaływania na środowisko oraz niezbędne decyzje administracyjne,
 - opłaty związane z uzyskaniem decyzji administracyjnych,
 - wydatki poniesione na instrumenty zabezpieczające realizację umowy o dofinansowanie,
 - mapy lub szkice sytuujące projektu,
 - opracowania dotyczące analizy potrzeb.
- **Wydatki na usługi dot. kosztów zarządzania i nadzoru nad projektem, m.in.:**
 - inspektor nadzoru inwestorskiego,
 - inżynier kontraktu,
 - inwestor zastępczy,
 - nadzór nad projektem, np. nadzory architektoniczne, autorskie, konserwatorskie.
- **Wydatki na prace przygotowawcze związane z realizacją inwestycji, m.in.:**
 - roboty budowlane (materiały i roboty budowlane),
 - przygotowanie terenu pod budowę (zagospodarowanie terenu budowy wraz z budową tymczasowych obiektów),
 - przebudowa/budowa infrastruktury technicznej: przewodów lub urządzeń wodociągowych, kanalizacyjnych, ciepłowniczych, elektrycznych, gazowych, telekomunikacyjnych lub włókien światłowodowych na potrzeby przebudowy/budowy,
 - prace budowlano-montażowe,
 - prace instalacyjne,
 - prace rozbiórkowe.
- **Wydatki na zakup taboru kolejowego.** Przewiduje się zakup wyłącznie nowego taboru kolejowego.
- **Wydatki na modernizację i rewitalizację linii kolejowych,** w tym trakcji, oświetlenia, systemów podgrzewania rozjazdów.
- **Wydatki na budowę, modernizację peronów.**
- **Wydatki na zakup nieruchomości,** zgodnie z limitem określonym w wytycznych horyzontalnych.
- **Wydatki na informację i promocję.** Wydatki dot. oznaczeń, billboardów i tablic informacyjno-promocyjnych.

- **Inne wydatki bezpośrednie**, których nie można zaklasyfikować do żadnej z powyższych kategorii.

B. Wydatki niekwalifikowalne:

- wydatki wskazane w rozdziale 9 niniejszych wytycznych,
- wydatki w ramach mechanizmu cross-financingu,
- budowa /przebudowa/ remont dworców kolejowych,

VII. Wykaz wydatków kwalifikowanych i niekwalifikowanych w ramach X osi priorytetowej

Działanie 10.1. Infrastruktura ochrony zdrowia

A. Wydatki kwalifikowalne:

Dla działania 10.1 Infrastruktura ochrony zdrowia za kwalifikowalne uznaje się wszystkie wydatki niezbędne do realizacji projektu, zgodne z zasadami określonymi w części ogólnej wytycznych programowych, jak również wydatki szczegółowe wymienione poniżej w ramach następujących kategorii:

- **Wydatki związane z przygotowaniem projektu, m.in.:**
 - ekspertyzy budowlane, analizy techniczne wymagane przepisami prawa,
 - projekt budowlany, projekt wykonawczy,
 - dokumentacja aplikacyjna i przetargowa (np. studium wykonalności / biznes plan lub ich elementy, program funkcjonalno-użytkowy, kosztorys inwestorski),
 - raport oddziaływania na środowisko oraz niezbędne decyzje administracyjne,
 - opłaty związane z uzyskaniem decyzji administracyjnych,
 - wydatki poniesione na instrumenty zabezpieczające realizację umowy o dofinansowanie,
 - mapy lub szkice sytuujące projektu,
 - opracowania dotyczące analizy potrzeb.

- **Wydatki na usługi dot. kosztów zarządzania i nadzoru nad projektem, m.in.:**
 - inspektor nadzoru inwestorskiego,
 - inżynier kontraktu,
 - inwestor zastępczy,
 - nadzór nad projektem, np. nadzory architektoniczne, autorskie, konserwatorskie.

- **Wydatki związane z pracami budowlanymi, instalacyjnymi i adaptacyjnymi, m.in.:**
 - przygotowanie terenu pod budowę (zagospodarowanie terenu budowy wraz z budową tymczasowych obiektów)
 - prace podejmowane celem dostosowania infrastruktury do potrzeb osób niepełnosprawnych i starszych;
 - infrastruktura towarzysząca, tylko w ramach szerzej zakrojonej inwestycji,
 - roboty budowlane, remontowe (materiały i roboty budowlane),
 - przebudowa/budowa/remont infrastruktury technicznej na potrzeby przebudowy/budowy/remontu,
 - prace budowlano-montażowe,
 - prace instalacyjne,
 - prace rozbiórkowe,
 - prace związane z wdrożeniem rozwiązań z zakresu IT (oprogramowanie, sprzęt) – tylko jako element szerzej zakrojonego zakresu projektu.

- stolarka okienna i drzwiowa.
- **Wydatki związane z nabyciem środków trwałych i wartości niematerialnych i prawnych, m.in.:**
 - nabycie sprzętu medycznego, aparatury medycznej,
 - wydatki związane nabyciem wyposażenia nierozzerwalnie związanego z zakresem inwestycji.
- **Wydatki na informację i promocję. Koszty** dot. oznaczeń, billboardów i tablic informacyjno-promocyjnych.
- **Szkolenia (w ramach cross-finansingu).** Limit wydatków w ramach cross-finansingu dla projektu został określony na poziomie max. 10% wszystkich wydatków kwalifikowanych projektu.
- **Inne koszty bezpośrednie,** których nie można zaklasyfikować do żadnej z powyższych kategorii.

B. Wydatki niekwalifikowalne:

- wydatki wskazane w rozdziale 9 niniejszych wytycznych,
- budowa i modernizacja parkingów, dróg dojazdowych i wewnętrznych,
- remont, modernizacja i wyposażenie części administracyjnej,
- nabycie materiałów i innych środków nie stanowiących środków trwałych,
- termomodernizacja budynków placówek ochrony zdrowia,
- wymiana źródeł ciepła.

C. Dodatkowe zasady rozliczania kosztów:

- W ramach działania 10.1 nie będą finansowane duże inwestycje o charakterze opiekuńczo – pobytowym, zdefiniowane zgodnie z polskim prawodawstwem, świadczące usługi długoterminowej pomocy dla osób niepełnosprawnych, dzieci, osób starszych oraz psychicznie chorych,
- Niekwalifikowane są wydatki dla projektów związane z dostosowaniem istniejącej infrastruktury do obowiązujących przepisów (chyba, że ich realizacja jest uzasadniona z punktu widzenia poprawy efektywności – w tym kosztowej – i dostępu do świadczeń opieki zdrowotnej),
- Niekwalifikowane są wydatki dla projektów związane z powiększaniem ilościowym zasobów infrastrukturalnych sektora, tj. np. tworzenie nowych jednostek ochrony zdrowia, oddziałów²³, zwiększaniu ilości łóżek szpitalnych,
- Niekwalifikowane są projekty polegające wyłącznie na przywracaniu infrastruktury do stanu pierwotnego (prace odtworzeniowe),
- Projekty, polegające na wsparciu rozwoju oraz zwiększeniu dostępu do cyfrowych usług publicznych z obszaru e-zdrowia – możliwe są do realizacji w ramach II osi priorytetowej, natomiast w ramach działania 10.1 kwalifikowane będzie wdrażanie rozwiązań z zakresu IT (oprogramowanie, sprzęt) – wyłącznie jako element projektu,
- Kwalifikowane będą wyłącznie przedsięwzięcia oparte na istniejącej infrastrukturze z wykorzystaniem bazy łóżkowej danej jednostki,

²³ Zgodnie z zapisem w RPO WSL 2014-2020: nowy oddział może powstać wyłącznie w uzasadnionych przypadkach, przy wykorzystaniu bazy infrastrukturalnej i łóżkowej danej jednostki.

- Kwalifikowane będą wydatki (zgodnie z niniejszymi wytycznymi) dla których podmiot realizujący projekt zagwarantuje finansowanie świadczonych usług w ramach publicznego systemu ochrony zdrowia (np. NFZ).

Działanie 10.2. Rozwój mieszkalnictwa socjalnego, wspomaganego i chronionego oraz infrastruktury usług społecznych

A. Wydatki kwalifikowalne:

Dla działania 10.2 Rozwój mieszkalnictwa socjalnego, wspomaganego i chronionego oraz infrastruktury usług społecznych za kwalifikowalne uznaje się wszystkie wydatki niezbędne do realizacji projektu, zgodne z zasadami określonymi w części ogólnej wytycznych programowych, jak również wydatki szczegółowe wymienione poniżej w ramach następujących kategorii:

- **Wydatki związane z przygotowaniem projektu, m.in.:**
 - ekspertyzy budowlane, analizy techniczne wymagane przepisami prawa,
 - projekt budowlany, projekt wykonawczy,
 - dokumentacja aplikacyjna, przetargowa i geodezyjna (np. studium wykonalności / biznes plan lub ich elementy, program funkcjonalno-użytkowy, kosztorys inwestorski),
 - raport oddziaływania na środowisko oraz niezbędne decyzje administracyjne,
 - opłaty związane z uzyskaniem decyzji administracyjnych,
 - wydatki poniesione na instrumenty zabezpieczające realizację umowy o dofinansowanie,
 - mapy lub szkice sytuujące projektu,
 - opracowania dotyczące analizy potrzeb.
- **Wydatki na Usługi dot. zarządzania i nadzoru nad projektem, m.in.:**
 - inspektor nadzoru inwestorskiego,
 - inżynier kontraktu,
 - inwestor zastępczy,
 - nadzór nad projektem, np. nadzory architektoniczne, autorskie, konserwatorskie.
- **Wydatki związane z pracami budowlanymi, instalacyjnymi i adaptacyjnymi, m.in.:**
 - roboty budowlane, (materiały i roboty budowlane),
 - wydatki na przebudowę infrastruktury technicznej i komunalnej kolidującej z inwestycją, pod warunkiem, że nie stanowią elementu infrastruktury drogowej,
 - prace geodezyjne,
 - prace ziemne,
 - prace budowlano-montażowe,
 - prace instalacyjne,
 - prace rozbiórkowe,
 - prace wykończeniowe, wydatki związane z adaptacją pomieszczeń na lokale socjalne/chronione/wspomagane,
 - wydatki związane z zabezpieczeniem obiektu (np. monitoring, instalacje alarmowe, przeciwpożarowe itp.) pod warunkiem, że nie stanowią jedyne elementu projektu(element szerszej inwestycji).
- **Wydatki związane z robotami budowlanymi, dotyczącymi części wspólnych budynku mieszkalnego.** Możliwe do realizacji wyłącznie w ramach typu 1 projektu, tj. „*Roboty budowlane (za wyjątkiem budowy nowych obiektów) w zdegradowanych budynkach w celu adaptacji ich na mieszkania socjalne, wspomagane i chronione*” oraz pod warunkiem, że powierzchnia użytkowa tych lokali będzie większa niż 50% powierzchni użytkowej danego budynku.

- **Wydatki związane z wymianą i zakupem instalacji grzewczej i źródła ciepła oraz termomodernizacja i termoizolacja budynku.** Wydatki w ramach tej kategorii należy traktować jako uzupełniające elementy projektu. Koszty w ramach tej kategorii nie mogą przekroczyć 30% wartości całkowitych kosztów kwalifikowalnych projektu.
- **Wydatki na prace związane z zagospodarowaniem terenu.** Wydatki w ramach tej kategorii nie mogą przekroczyć 10% wartości całkowitych wydatków kwalifikowalnych projektu (np. roboty budowlane dotyczące chodników).
- **Wydatki związane z nabyciem środków trwałych i wartości niematerialnych i prawnych, m.in.:**
 - nabycie oprogramowania,
 - nabycie licencji na oprogramowanie,
 - wydatki związane z nabyciem wyposażenia.
- **Wydatki na zakup nieruchomości,** zgodnie z limitem określonym w wytycznych horyzontalnych.
- **Wydatki na informację i promocję.** Wydatki dot. oznaczeń, billboardów i tablic informacyjno-promocyjnych.
- **Inne wydatki bezpośrednie,** których nie można zaklasyfikować do żadnej z powyższych kategorii.

B. Wydatki niekwalifikowalne:

- wydatki wskazane w rozdziale 9 niniejszych wytycznych,
- wydatki w ramach mechanizmu cross-financingu,
- roboty budowlane dot. dróg (z wyłączeniem chodników),
- materiały i inne środki nie stanowiące środków trwałych,
- nabycie środków transportu.

Działanie 10.3. Rewitalizacja obszarów zdegradowanych

A. Wydatki kwalifikowalne:

Dla działania 10.3 Rewitalizacja obszarów zdegradowanych za kwalifikowalne uznaje się wszystkie wydatki niezbędne do realizacji projektu, zgodne z zasadami określonymi w części ogólnej wytycznych programowych, jak również wydatki szczegółowe wymienione poniżej w ramach następujących kategorii:

- **Wydatki związane z przygotowaniem projektu, m.in.:**
 - ekspertyzy budowlane, analizy techniczne wymagane przepisami prawa,
 - projekt budowlany, projekt wykonawczy,
 - dokumentacja aplikacyjna, przetargowa i geodezyjna (np. studium wykonalności / biznes plan lub ich elementy, program funkcjonalno-użytkowy, kosztorys inwestorski),
 - raport oddziaływania na środowisko oraz niezbędne decyzje administracyjne,
 - opłaty związane z uzyskaniem decyzji administracyjnych,
 - wydatki poniesione na instrumenty zabezpieczające realizację umowy o dofinansowanie,
 - mapy lub szkice sytuujące projektu,
 - opracowania dotyczące analizy potrzeb.

- **Wydatki na Usługi dot. zarządzania i nadzoru nad projektem, m.in.:**
 - inspektor nadzoru inwestorskiego,
 - inżynier kontraktu,
 - inwestor zastępczy,
 - nadzór nad projektem, np. nadzory architektoniczne, autorskie, konserwatorskie.

- **Wydatki związane z pracami budowlanymi, instalacyjnymi i adaptacyjnymi, m.in.:**
 - roboty budowlane, (materiały i roboty budowlane),
 - przygotowanie terenu pod budowę (zagospodarowanie terenu budowy wraz z budową tymczasowych obiektów),
 - wydatki na przebudowę infrastruktury technicznej i komunalnej kolidującej z inwestycją, pod warunkiem, że nie stanowią elementu infrastruktury drogowej,
 - prace geodezyjne,
 - prace ziemne,
 - prace budowlano-montażowe,
 - prace instalacyjne,
 - prace wykończeniowe,
 - prace rozbiórkowe,
 - niwelacja terenu,
 - roboty budowlane dotyczące chodników,
 - placów i nawierzchni z wyłączeniem dróg, zagospodarowanie zielenią, przebudowę lub budowę infrastruktury technicznej dla terenu rewitalizowanego, zagospodarowaniem terenu w tym również w elementy małej architektury,
 - roboty budowlane, dotyczące części wspólnych budynku(-ów) mieszkalnego(-ych),
 - wydatki związane z zabezpieczeniem obiektu (np. monitoring, instalacje alarmowe, przeciwpożarowe itp.) pod warunkiem, że nie stanowią jedyne elementu projektu(element szerszej inwestycji).

- **Wydatki związane z wymianą i zakupem instalacji grzewczej i źródła ciepła oraz termomodernizacja i termoizolacja budynku.** Wydatki w ramach tej kategorii należy traktować jako uzupełniające elementy projektu. Wydatki w ramach tej kategorii nie mogą przekroczyć 30% wartości całkowitych kosztów kwalifikowalnych projektu.
- **Wydatki związane z nabyciem środków trwałych i wartości niematerialnych i prawnych, m.in.:**
 - nabycie oprogramowania,
 - nabycie licencji na oprogramowanie,
 - wydatki związane z nabyciem wyposażenia nierozzerwalnie związanego z zakresem inwestycji.
- **Wydatki na zakup nieruchomości,** zgodnie z limitem określonym w wytycznych horyzontalnych.
- **Wydatki na informację i promocję.** Wydatki dot. oznaczeń, billboardów i tablic informacyjno-promocyjnych.
- **Inne wydatki bezpośrednie,** których nie można zaklasyfikować do żadnej z powyższych kategorii.

B. Wydatki niekwalifikowalne:

- wydatki wskazane w rozdziale 9 niniejszych wytycznych,
- wydatki w ramach mechanizmu cross-financingu,
- roboty budowlane dot. dróg (z wyłączeniem chodników),
- materiały i inne środki nie stanowiące środków trwałych,
- nabycie środków transportu.

VIII. Wykaz wydatków kwalifikowanych i niekwalifikowanych w ramach XII osi priorytetowej

Działanie 12.1. Infrastruktura wychowania przedszkolnego

A. Wydatki kwalifikowalne:

Dla działania 12.1 Infrastruktura wychowania przedszkolnego za kwalifikowalne uznaje się wszystkie wydatki niezbędne do realizacji projektu, zgodne z zasadami określonymi w części ogólnej wytycznych programowych, jak również wydatki szczegółowe wymienione poniżej w ramach następujących kategorii:

- **Wydatki związane z przygotowaniem projektu, m.in.:**
 - ekspertyzy budowlane, analizy techniczne wymagane przepisami prawa,
 - projekt budowlany, projekt wykonawczy,
 - dokumentacja aplikacyjna, przetargowa i geodezyjna (np. studium wykonalności / biznes plan lub ich elementy, program funkcjonalno-użytkowy, kosztorys inwestorski),
 - raport oddziaływania na środowisko oraz niezbędne decyzje administracyjne,
 - opłaty związane z uzyskaniem decyzji administracyjnych,
 - wydatki poniesione na instrumenty zabezpieczające realizację umowy o dofinansowanie,
 - mapy lub szkice sytuujące projektu,
 - opracowania dotyczące analizy potrzeb.

- **Usługi dot. zarządzania i nadzoru nad projektem, m.in.:**
 - inspektor nadzoru inwestorskiego,
 - inżynier kontraktu,
 - inwestor zastępczy,
 - nadzór nad projektem, np. nadzory architektoniczne, autorskie, konserwatorskie.

- **Wydatki związane z pracami budowlanymi, instalacyjnymi i adaptacyjnymi m.in.:**
 - przygotowanie terenu pod budowę (zagospodarowanie terenu budowy wraz z budową tymczasowych obiektów),
 - roboty budowlane (materiały i roboty budowlane),
 - przebudowa/budowa infrastruktury technicznej: przewodów lub urządzeń wodociągowych, kanalizacyjnych, ciepłowniczych, elektrycznych, gazowych, telekomunikacyjnych lub włókien światłowodowych na potrzeby przebudowy/budowy,
 - prace budowlano-montażowe,
 - prace instalacyjne,
 - prace rozbiórkowe,
 - wydatki związane z zabezpieczeniem obiektu (np. monitoring, instalacje alarmowe, przeciwpożarowe itp.) tylko jako element szerszej inwestycji.
 - wydatki dot. termomodernizacji obiektów,
 - wydatki dot. wymiany źródła ciepła.

- **Wydatki dotyczące placów zabaw** – do 150 000 zł kosztów kwalifikowanych, m.in.:
 - wydatki związane z budową, przebudową, rozbudową placu zabaw (jako element uzupełniający inwestycję polegającą na budowie, przebudowie, rozbudowie, nadbudowie, adaptacji budynku przedszkola).
- **Wydatki na zakup nieruchomości**, zgodnie z limitem określonym w wytycznych horyzontalnych.
- **Wydatki związane z nabyciem środków trwałych i wartości niematerialnych i prawnych, m.in.:**
 - nabycie specjalistycznego sprzętu wspomagającego proces uczenia się, m.in. dla osób niepełnosprawnych,
 - wyposażenie, m.in. sali lekcyjnej, szatni, urządzeń gastronomicznych.
- **Wydatki na informację i promocję. Koszty** dot. oznaczeń, bilbordów i tablic informacyjno-promocyjnych.
- **Inne koszty bezpośrednie**, których nie można zaklasyfikować do żadnej z powyższych kategorii.

B. Wydatki niekwalifikowalne:

- wydatki wskazane w rozdziale 9 niniejszych wytycznych,
- wydatki w ramach mechanizmu cross-finansingu,
- wydatki związane z zagospodarowaniem terenu, w tym drogi, chodniki i parkingi,
- wydatki związane z wyposażeniem części administracyjnej,
- wydatki dot. budowy (w tym przebudowy, nadbudowy, rozbudowy, itp.) pomieszczeń administracyjnych dla istniejących obiektów,
- materiały i inne środki nie stanowiące środków trwałych,
- nabycie używanych środków trwałych,
- nabycie środków transportu.

C. Dodatkowe zasady rozliczania kosztów:

- Prace termomodernizacyjne mogą wystąpić jako element szerszego projektu.

Działanie 12.2. Infrastruktura kształcenia zawodowego

A. Wydatki kwalifikowalne:

Dla działania 12.2 Infrastruktura kształcenia zawodowego za kwalifikowalne uznaje się wszystkie wydatki niezbędne do realizacji projektu, zgodne z zasadami określonymi w części ogólnej wytycznych programowych, jak również wydatki szczegółowe wymienione poniżej w ramach następujących kategorii:

- **Wydatki związane z przygotowaniem projektu, m.in.:**
 - ekspertyzy budowlane, analizy techniczne wymagane przepisami prawa,
 - projekt budowlany, projekt wykonawczy,
 - dokumentacja aplikacyjna i przetargowa (np. studium wykonalności / biznes plan lub ich elementy, program funkcjonalno-użytkowy, kosztorys inwestorski),
 - raport oddziaływania na środowisko oraz niezbędne decyzje administracyjne,
 - opłaty związane z uzyskaniem decyzji administracyjnych,
 - wydatki poniesione na instrumenty zabezpieczające realizację umowy o dofinansowanie,
 - mapy lub szkice sytuujące projektu,
 - opracowania dotyczące analizy potrzeb.

- **Usługi dot. zarządzania i nadzoru nad projektem, m.in.:**
 - inspektor nadzoru inwestorskiego,
 - inżynier kontraktu,
 - inwestor zastępczy,
 - nadzór nad projektem, np. nadzory architektoniczne, autorskie, konserwatorskie.

- **Wydatki związane z pracami budowlanymi, instalacyjnymi i adaptacyjnymi, m.in.:**
 - roboty budowlane, (materiały i roboty budowlane),
 - przebudowa/budowa infrastruktury technicznej: przewodów lub urządzeń wodociągowych, kanalizacyjnych, ciepłowniczych, elektrycznych, gazowych, telekomunikacyjnych lub włókien światłowodowych na potrzeby przebudowy,
 - prace budowlano-montażowe,
 - prace instalacyjne,
 - prace rozbiórkowe,
 - wydatki dot. termomodernizacji obiektów- możliwe w sytuacji gdy cały budynek przeznaczony zostanie na sale do praktycznej nauki zawodu wraz z niezbędnymi pomieszczeniami do przechowywania urządzeń przenośnych wykorzystywanych podczas praktyk, szatnią, sanitariatami, pokojem socjalnym dla uczniów,
 - wydatki dot. wymiany źródła ciepła- możliwe w sytuacji gdy cały budynek przeznaczony zostanie na sale do praktycznej nauki zawodu wraz z niezbędnymi pomieszczeniami do przechowywania urządzeń przenośnych wykorzystywanych podczas praktyk, szatnią, sanitariatami, pokojem socjalnym dla uczniów.

- **Wydatki związane z nabyciem środków trwałych i wartości niematerialnych i prawnych, m.in.:**
 - wyposażenie ogólnodydaktyczne zgodnie z wskazaniami KOWEzIU (wykorzystywane w salach do praktycznej nauki zawodu), wyposażenie zgodnie z rekomendacją potencjalnego pracodawcy według podstawy programowej kształcenia w zawodach;

- kwalifikowalne będzie wyposażenie sal do praktycznej nauki zawodu spełniające łącznie poniższe dwie przesłanki:
 1. wartość poszczególnych elementów wyposażenia przekracza kwotę 3500 zł brutto;
 2. elementy wyposażenia wskazane są przez KOWEziU lub potencjalnego pracodawcę.
- **Wydatki na informację i promocję.** Koszty dot. oznaczeń, bilbordów i tablic informacyjno-promocyjnych.
- **Inne koszty bezpośrednie,** których nie można zaklasyfikować do żadnej z powyższych kategorii.

B. Wydatki niekwalifikowalne:

- wydatki wskazane w rozdziale 9 niniejszych wytycznych,
- wydatki w ramach mechanizmu cross-finansingu,
- termomodernizacja obiektów, wymiana źródła ciepła, za wyłączenie sytuacji określonej w pkt. A,
- wyposażenie ogólnodydaktyczne, zgodnie z wskazaniami KOWEziU²⁴ (wykorzystywane w salach do teoretycznej nauki zawodu),
- zagospodarowanie terenu, w tym drogi, chodniki i parkingi,
- wyposażenie części administracyjnej,
- materiały i inne środki nie stanowiące środków trwałych oraz środki trwałe poniżej wartości 3 500 zł brutto,
- nabycie używanych środków trwałych,
- nabycie środków transportu.

²⁴ KOWEziU – Krajowy Ośrodek Wspierania Edukacji Zawodowej i Ustawicznej

Działanie 12.3. Instytucje popularyzujące naukę

A. Wydatki kwalifikowalne:

Dla działania 12.3 Instytucje popularyzujące naukę za kwalifikowalne uznaje się wszystkie wydatki niezbędne do realizacji projektu, zgodne z zasadami określonymi w części ogólnej wytycznych programowych, jak również wydatki szczegółowe wymienione poniżej w ramach następujących kategorii:

- **Wydatki związane z przygotowaniem projektu, m.in.:**
 - ekspertyzy budowlane, analizy techniczne wymagane przepisami prawa,
 - projekt budowlany, projekt wykonawczy,
 - dokumentacja aplikacyjna i przetargowa (np. studium wykonalności / biznes plan lub ich elementy, program funkcjonalno-użytkowy, kosztorys inwestorski),
 - raport oddziaływania na środowisko oraz niezbędne decyzje administracyjne,
 - opłaty związane z uzyskaniem decyzji administracyjnych,
 - wydatki poniesione na instrumenty zabezpieczające realizację umowy o dofinansowanie,
 - mapy lub szkice sytuujące projektu,
 - opracowania dotyczące analizy potrzeb.

- **Usługi dot. zarządzania i nadzoru nad projektem, m.in.:**
 - inspektor nadzoru inwestorskiego,
 - inżynier kontraktu,
 - inwestor zastępczy,
 - nadzór nad projektem, np. nadzory architektoniczne, autorskie, konserwatorskie.

- **Wydatki związane z pracami budowlanymi, instalacyjnymi i adaptacyjnymi m.in.:**
 - przygotowanie terenu pod budowę (zagospodarowanie terenu budowy wraz z budową tymczasowych obiektów),
 - roboty budowlane (materiały i roboty budowlane)
 - przebudowa/budowa infrastruktury technicznej: przewodów lub urządzeń wodociągowych, kanalizacyjnych, ciepłowniczych, elektrycznych, gazowych, telekomunikacyjnych lub włókien światłowodowych na potrzeby przebudowy/budowy
 - prace budowlano-montażowe,
 - prace konserwatorskie,
 - prace restauratorskie,
 - prace instalacyjne,
 - prace rozbiórkowe,
 - prace związane z zagospodarowaniem terenu,
 - wydatki związane z zabezpieczeniem obiektu (np. monitoring, instalacje alarmowe, przeciwpożarowe itp.) tylko jako element szerszej inwestycji,
 - zabezpieczenie, zachowanie i utrwalenie substancji zabytku,
 - stabilizację konstrukcyjną części składowych zabytku lub ich odtworzenie w zakresie niezbędnym dla zachowania tego zabytku,
 - odnowienie lub uzupełnienie tynków i okładzin architektonicznych albo ich całkowite odtworzenie, z uwzględnieniem charakterystycznej dla tego zabytku kolorystyki,
 - odnowienie lub całkowite odtworzenie okien, w tym ościeżnic i okiennic, zewnętrznych odrzwi i drzwi, więźby dachowej, pokrycia dachowego, rynien i rur spustowych,

- wydatki dot. termomodernizacji obiektu, wymiany źródła ciepła (tylko w ramach szerszego projektu).
 - wydatki związane z dostosowaniem obiektu do potrzeb osób niepełnosprawnych pod warunkiem, że jest to element składowy projektu.
- **Wydatki związane z nabyciem środków trwałych i wartości niematerialnych i prawnych, m.in.:**
 - nabycie sprzętu wraz oprogramowaniem, urządzeń naukowych, dydaktycznych, wyposażenia nierozzerwalnie związanego z funkcjonowaniem inwestycji wraz z wdrożeniem, instalacją, konfiguracją, uruchomieniem środków trwałych,
 - wydatki na wytworzenie aparatury dydaktycznej,
 - nabycie nowej aparatury dydaktycznej,
 - wydatki związane z instalacją i uruchomieniem aparatury dydaktycznej,
 - wykonanie analiz, ekspertyz, badań których efektem będzie powstanie nowych produktów/usług edukacyjnych,
 - nabycie wartości niematerialnych i prawnych związanych z transferem technologii poprzez nabycie patentów, licencji, know-how lub nieopatentowanej wiedzy technicznej.
 - **Wydatki na informację i promocję.** Koszty dot. oznaczeń, billboardów i tablic informacyjno-promocyjnych.
 - **Szkolenia (w ramach cross-financingu).** Limit wydatków w ramach cross-financingu dla projektu został określony na poziomie max. 10% wszystkich wydatków kwalifikowanych projektu.
 - **Inne koszty bezpośrednie,** których nie można zaklasyfikować do żadnej z powyższych kategorii.

B. Wydatki niekwalifikowalne:

- wydatki wskazane w rozdziale 9 niniejszych wytycznych
- wydatki na nagrody dla uczestników olimpiad, szkoleń itp.,
- materiały i inne środki nie stanowiące środków trwałych.
- nabycie używanych środków trwałych.

9. Dodatkowe wydatki niekwalifikowalne, nieuregulowane w wytycznych horyzontalnych

- 1) W związku z nieosiągnięciem celu projektu wyrażonego wskaźnikami produktu lub rezultatu projektu lub wystąpieniem istotnej zmiany wpływającej na charakter operacji, jej cele lub warunki wdrażania, która mogłaby doprowadzić do naruszenia jej pierwotnych celów, zgodnie z zapisami umowy o dofinansowanie oraz zasadami określonymi przez IZ/IP RPO WSL wydatki w projekcie mogą zostać uznane za niekwalifikowalne lub może nastąpić odstąpienie od podpisania umowy/rozwiązanie umowy o dofinansowanie.
- 2) Do wsparcia z funduszy nie mogą zostać wybrane operacje, które zostały fizycznie ukończone lub w pełni zrealizowane przed złożeniem do instytucji zarządzającej/pośredniczącej wniosku o dofinansowanie. W przypadku, gdy dofinansowanie w ramach projektu stanowi pomoc publiczną, ocena kwalifikowalności uwzględnia także przepisy obowiązujące wnioskodawcę w tym zakresie (m.in. rozpoczęcie prac związanych z projektem może nastąpić po złożeniu przez Wnioskodawcę wniosku o dofinansowanie).
- 3) Za niekwalifikowalne uznaje się wydatki na działania informacyjno-promocyjne, za wyjątkiem przewidzianych na zadania wymagane wg rozporządzenia ogólnego (załącznik XII rozporządzenia ogólnego), tj. oznaczenia, bilbordy i tablice informacyjno-promocyjne lub gdy stanowi to zakres rzeczowy projektu²⁵.

Niedozwolone jest wykorzystywanie materiałów promocyjnych współfinansowanych ze środków RPO WSL 2014-2020 do celów niezwiązanych z projektem, w szczególności podczas kampanii wyborczych.
- 4) Za niekwalifikowalne uznaje się koszty pośrednie, do których należą m.in. opłaty czynszowe, opłaty za energię, ogrzewanie, sprzątnięcie, opłaty pocztowe, materiały biurowe, opłaty telekomunikacyjne, media oraz inne koszty administracyjne²⁶.
- 5) Za niekwalifikowalne uznaje się koszty związane z angażowaniem personelu, chyba że w szczegółowym opisie kategorii wydatków oraz zasad kwalifikowalności niniejszych wytycznych programowych dopuszczono kwalifikowalność tego typu wydatków.
- 6) Wydatki ponoszone w ramach cross-financingu powyżej dopuszczalnej kwoty są niekwalifikowalne. Możliwość zastosowania cross - financingu wynika z SzOOP oraz ogłoszenia o naborze wniosków.
- 7) Wydatki na przygotowanie programów rewitalizacji.
- 8) Pozostałe koszty niekwalifikowalne zostały wskazane w szczegółowym opisie kategorii wydatków oraz zasad kwalifikowalności niniejszych wytycznych programowych oraz wynikają z ogłoszenia o naborze wniosków o dofinansowanie oraz z zapisów SzOOP.

²⁵ Z uwzględnieniem zasad określonych w Rozdziale 8 „Szczegółowy opis kategorii wydatków oraz zasad kwalifikowalności”

²⁶ Nie dotyczy działania 1.2

Załącznik nr 1

Zestawienie wszystkich dokumentów księgowych dotyczących realizowanego projektu (faktur i innych dokumentów księgowych o równoważnej wartości dowodowej)

Nazwa i adres beneficjenta:

Nazwa projektu:

Nr umowy:

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	14.
Lp.	rodzaj dowodu księgowego (dokumentu)	numer księgowy lub ewidencyjny dokumentu	strony dokonujące operacji gospodarczej (w tym nazwa i adres kontrahenta, ewentualnie NIP)	data dokonania operacji gospodarczej / data wystawienia dokumentu*	data dokonania zapłaty	sposób zapłaty (G – gotówka P – przelew K - karta)	opis zdarzenia gospodarczego (w tym nazwa towaru lub usługi)	kwota dokumentu brutto (PLN)	kwota dokumentu netto (PLN)	kwota wydatków kwalifikowalnych (PLN)	w tym VAT	uwagi
1.												
2.												
3.												
..												
..												
..												
..												
..												
Suma strony												
Przeniesienie z poprzedniej strony												
Razem = (Suma strony) + (Przeniesienie z poprzedniej strony)												

* gdy dokument został sporządzony pod inną datą, należy wpisać datę dokonania operacji gospodarczej, jak również datę wystawienia dokumentu